

Jaargang 25 - nummer 3 | September 2020

Industriële en Handelskring
van Officieren en Reserveofficieren

Contact

LEDEN DEFENSIE ECONOMIE SAMENLEVING NATIONAAL

DRIEMAANDELIJKS LEDENTIJDSCRIFT VAN
MARS & MERCURIUS BRUGGE/WEST-VLAANDEREN vzw

flyer.be

Van ontwerp tot bedeling!

Bij Flyer.be kan men terecht voor veel meer dan enkel drukwerk.

Dankzij meer dan **17 jaar ervaring** als marktleider beschikken wij over een uitgebreide vakkennis die we graag met u delen om van uw project een succes te maken. Spookt er dus al een tijdje een idee door uw hoofd, maar weet u niet hoe eraan te beginnen? Wij maken van uw droom een realiteit!

Het is gemakkelijk om via onze website al uw drukwerk te bestellen. Dat valt niet te ontkennen. Maar soms heeft u nood aan iets meer. Breng gerust een bezoekje aan onze vestigingen te Brugge of Brussel om **gepersonaliseerde begeleiding** te krijgen bij uw project. Daarnaast kan u ons ook mailen met uw aanvraag op het e-mailadres info@flyer.be.

- **Flyer Brugge**
Korte Gotevlietstraat 9 - 8000 Brugge
- **Flyer Brussel**
Chaussee d'Etterbeek 62 - 1000 Brussel

Spreekt u over een oplage van meer dan 10.000 stuks? Dan heeft u recht op uw **eigen contactpersoon** die u verder helpt. Ook bieden wij u een **offerte op maat** aan. Hierdoor krijgt u telkens weer de scherpste prijs op de markt.

Dankzij ons team van **gespecialiseerde designers** kunnen wij al uw ontwerpen intern voorzien. Zo hoeft u niet op zoek te gaan naar een externe partner en bent u ervan verzekerd dat uw drukwerk onmiddellijk gereed is voor de persen.

U kan dan ook terecht bij ons voor meer dan simpelweg flyers, folders, magazines, affiches, ... Of het nu voor uw interne communicatie of uw beursstand is, Flyer.be heeft alles wat u zoekt. Zo beschikken we zelfs over een volledig gamma van **bedrukbare relatiegeschenken** waarmee u zich gemakkelijk kan onderscheiden van de concurrentie. En ook voor uw **kantoorbenodigdheden** kan u bij ons terecht.

Al onze producten worden professioneel **gedrukt in België**. Zo beperken we onze **ecologische voetafdruk**, is uw drukwerk **sneller geleverd** en krijgt u de **beste prijs** zonder te moeten inleveren aan **kwaliteit!**

U kan zelfs blijven rekenen op ons wanneer uw drukwerk er reeds is. Dankzij onze **2 digitale drukpersen** kunnen wij namelijk **variabel drukwerk** aanbieden. Zo kunnen wij bijvoorbeeld gemakkelijk enveloppen bedrukken met hierop alle adressen in uw klantenbestand. Ook **sealen**, het proces waarin uw drukwerk beschermd wordt met een plastic folie, vormt geen probleem voor ons.

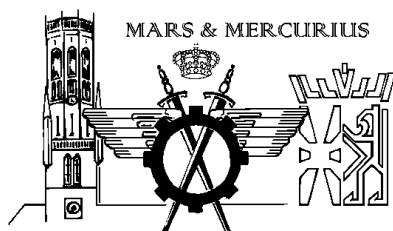
We gaan zelfs zo ver voor u dat u het huis niet meer hoeft te verlaten om uw drukwerk uit te sturen. Dankzij Flypost, onze dienst in **samenwerking met bPost**, kan u in enkele klikken uw bedeling vastleggen. Wij zorgen wel voor de rest. Zo spaart u tijd en geld uit.

Doorheen dit volledig proces blijft onze klantendienst ten allen tijde ter uw beschikking. Hiermee garanderen wij u keer op keer de vlotste ervaring op de markt, en dat aan de laagste prijs! Dus waar wacht u nog op? Kies voor Flyer.be.

M&M CONTACT

Jaargang 25 – Nummer 3
September 2020

COLOFON

Maatschappelijke zetel

Mars & Mercurius Brugge/West-Vlaanderen vzw
Kuipersstraat 21
8000 BRUGGE

Secretariaat en redactieadres

Spalaan 49
8400 OOSTENDE
marsmercurius.brww@gmail.com

Ondernemingsnummer

0887401827

Bankrelaties

IBAN : BE49 2800 4089 8671
BIC : GEBABEBB

Ereleden

Carl Decaluwé, Paul Breyne
Jean baron de Bethune, Christof Dejaegher
Philippe De Cock, Willy Herteleer

Eindredactie

Ronny Vermeersch

Werkten mee aan dit nummer

François Crepain, Jan De Vos
Freddy Vervaeke

Lay-out

Jan De Vos

Druk

Drukkerij Flyer | Korte Gotevlietstraat 9, Brugge

Fotoverantwoording

Eigen opnames of publiek domein,
tenzij anders vermeld
Coverfoto: © Arte-ZDF

Verantwoordelijke uitgever

Jan De Vos
Kuiperstraat 21 | 8000 BRUGGE

De auteurs zijn verantwoordelijk voor
de inhoud van hun bijdragen

Woordje van de Voorzitter

Waarde Mars & Mercurius leden en sympathisanten,

Het lag voor de hand dat ook ditmaal de coronacrisis voorop zou staan in dit voorwoord. Na de maandenlange *corona lockdown* en een noodgedwongen opschorting van al onze activiteiten is het tijd om vooruit te kijken en uit te maken hoe we coronaveilig de draad weer kunnen opnemen. Onze Raad van Bestuur boog zich over deze vraag en besliste om vanaf september, zeer voorzichtig, opnieuw uit te pakken met ledenactiviteiten.

We weten dat het coronavirus nog geruime tijd onder ons zal blijven en dat we daarmee zullen moeten 'leren leven'. Niet in de zin dat we dit moeten aanvaarden en daarin berusten, maar in de zin dat we ons voortdurend zullen moeten bewust zijn van de risico's die dit elke dag voor elk van ons meebrengt en dat we tegelijk de veiligheidsmaatregelen reflexmatig zullen moeten leren toepassen. Net zoals we hebben leren omgaan met de risico's in het verkeer, door reflexmatig links en rechts te kijken vooraleer we de straat oversteken.

Op 28 mei schreven 27 Mars & Mercurius leden zich in voor het 'vriendendinner' van *Flanders Business Club De Hanze*, met een videoconferentie over het investeringsprogramma voor de vervanging van de Belgische F16 gevechtsvliegtuigen met aan huis geleverd culinair degustatiepakket. Een hedendaagse aanpak, maar omdat in de verwachtingen van onze leden vriendschap en ontmoeting centraal staan, heeft de Raad van Bestuur beslist om ruimte te scheppen voor effectieve ontmoeting, zij het dat we de activiteiten tot nader order beperken tot voordrachten, omdat we daar de risico's goed kunnen beheersen.

Op 10 september troffen een veertigtal leden elkaar voor de voordracht "*Joden en moslims, van nabijheid tot verwijdering*". Het was een blij weerzien en de coronamaatregelen drukten de stemming zeker niet. De voordracht werd met belangstelling gevolgd en de aansluitende drink verliep in oppperbeste stemming. De coronaveiligheidsmaatregelen werden daarbij door iedereen goed aanvaard en gerespecteerd. Een stimulans om in die zin voort te werken.

Ondertussen blijft ons tijdschrift *M&M Contact* een belangrijke schakel in de contacten met onze leden. Ook voor deze editie heeft de redactie zich ingespannen om een kwaliteitsvol ledenmagazine aan te bieden. Mijn dank gaat uit naar zij die hieraan meewerkten.

Ik hoop dat we niet langer bij de pakken blijven zitten maar weer rechtstaan, de blik op de toekomst richten en samen een aangepaste en veilige werking binnen onze club opzetten.

Jan De Vos
Voorzitter

INHOUD

Rubrieken

Colofon	3
Woordje van de voorzitter	3
Inhoud	4
Onze komende activiteiten	5

M&M en zijn leden

Vorbije activiteiten

De vervanging van de Belgische F16's	6
Videoconferentie "De Hanze" - 28 mei	

Joden en Moslims	7
<i>Van nabijheid tot verwijdering (620-721 NC)</i>	

M&M en Samenleving

Samenleving

Strategisch toekomstdenken in België .	13
<i>Toekomstwetenschappers willen actie</i>	

Historicum

Vredesvraagstuk voor en tijdens WOI .	17
<i>Deel 7/1 – Het World War Web</i>	

Familiekroniek

Geveld door de Spaanse Griep	33
------------------------------------	----

M&M Nationaal

Mars & Mercurius Europa	41
<i>Interview met Brigadegeneraal Van de Ven</i>	

Het leven in onze club

Zij die ons verlieten	42
Onze jarigen	42
Actie "Leonora helpt de Filipijnen"	42

Voor al uw bloemen en geschenken,
leuke boeketten, trouw- en rouwwerk

't Groene huis
Malehoeklaan 18
8310 Sint Kruis Brugge
050 35 37 35
marianne.langenbick@pandora.be

ONZE KOMENDE ACTIVITEITEN

Met voorbehoud bij verstrenging van de coronamaatregelen

Avondconferentie

Joden en Moslims, van nabijheid tot verwijdering

Maandag 12 oktober om 19.00 u | Groot Seminarie Brugge

Na een succesvol eerste deel van deze dubbelconferentie op 10 september, die meteen de herstart van onze activiteiten betekende, wordt in het tweede deel ingegaan op de moderne geschiedenis. Met de Verlichting en de Franse Revolutie krijgen de joden burgerrechten in Europa. Tegelijk flakkert het antisemitisme op, zodat de roep naar een eigen joodse staat luider klonk en het zionisme ontstaat.

Tegelijk ontwikkelt zich het Arabische nationalisme en evolueert de Islam van religie tot politieke beweging. Joden beroepen zich op historische rechten om zich in Palestina te vestigen en het trauma van de Holocaust versterkt dit. In 1948 roept Ben Goerion de onafhankelijkheid van Israël uit. Het Nabije Oosten wordt hierdoor voor altijd verdeeld en conflicten volgen elkaar op. Het Joods-Palestijns conflict beheerst herhaaldelijk de internationale politieke agenda's, zonder dat er een oplossing komt. Een vergeten conflict?

Avondconferentie

1349 – Hoe de Zwarte Dood Vlaanderen en Europa veranderde

Maandag 9 november om 19.30 uur | Groot Seminarie Brugge

De COVID-19 pandemie ontwricht de politieke, economische, sociale en culturele relaties wereldwijd en met de Spaanse Griep 1918-1919 was dit niet anders. Jurist, historicus en auteur Joren Vermeersch stelde in januari 2020 zijn boek "1349 - Hoe de Zwarte Dood Vlaanderen en Europa veranderde". Hij schetst hoe deze epidemie de Europese samenleving ingrijpend veranderde. Een onderwerp dat in deze coronatijden bijzonder actueel is. Een afzonderlijke uitnodiging volgt.

Causerie en lunch

De klimaatverandering

Zaterdag 12 december om 10.30 uur | Hotel Van der Valk – Oostkamp

Door de COVID-19 inperkingsmaatregelen moeten we dit jaar onze academische zitting annuleren. Niettemin willen we op dezelfde datum een causerie en lunch organiseren voor onze leden. We hebben gezocht om dit *full coronaproof* te doen.

De Gentse geograaf Koen Meirlaen (°1983) geeft wiskunde en aardrijkskunde op Sint-Hendrik Campus Leiepoort in Deinze. Met zijn leerlingen won hij in 2010 de 'Polar Quest' waardoor hij enkele maanden op de Prinses Elisabethbasis op Antarctica onderzoek kon voeren samen met klimaatwetenschappers. Via skype kon hij dan lesgeven aan zijn eigen leerlingen en aan leerlingen van tal van andere scholen. Vanuit deze expertise tracht hij zoveel mogelijk mensen te informeren over de klimaatopwarming.

Na afloop nemen we een verzorgde lunch in het restaurant van het hotel. Een afzonderlijke uitnodiging hiervoor zal volgen.

De vervanging van de Belgische F 16 gevechtsvliegtuigen

Vriendendinner met videoconferentie – organisatie “De Hanze”

Een unieke avond

International Club of Flanders De Hanze organiseerde deze activiteit op 28 mei, mede op initiatief van ons lid Noëlla Fraeyman, en reikte bij deze gelegenheid de hand naar Mars & Mercurius Brugge/West-Vlaanderen. De corona inperkingsmaatregelen lieten ons misschien niet toe elkaar fysiek te ontmoeten, maar De Hanze stelde alles in het werk om zowel de spreker als de sfeer van hun vriendendinner tot in de huiskamer te brengen.

De spreker

Brigadegeneraal van het Vliegwezen bd Dany Van de Ven is Burgerlijk Ingenieur in de Luchtvaartconstructies en diende gedurende 40 jaar als technisch officier in de Belgische Luchtmacht. Vanaf 2001 was hij Belgisch Defensieattaché in Washington DC en na zijn oppensioensstelling in 2007 werkte hij tot 2014 binnen Agoria, het vroegere Fabrimetal, als verantwoordelijk directeur voor de sectoren Luchtvaart, Ruimtevaart, Veiligheid en Defensie. Verder was hij ook directeur bij de vereniging Belgian Security and Defense Industry, bij Belgospace en bij Bruspace. Vandaag leidt hij een eigen consultancybedrijf in de domeinen Luchtvaart, Ruimtevaart, Veiligheid en Defensie.

De uiteenzetting

De generaal gaf bij aanvang van de uiteenzetting duiding over het gebruik van de verstrekte informatie en de interpretatie ervan. Om het met zijn eigen woorden te zeggen “*Ik ben verantwoordelijk voor wat ik zeg, en niet voor wat jullie verstaan...*”

Dan volgde een zeer uitgebreide en ruim gedocumenteerde presentatie over het programma voor de vervanging van de Belgische F-16 gevechtsvliegtuigen, kortom heel veel informatie in een notendop.

Eerst kwam de Belgische luchtgevechtscapaciteit aan bod, waarbij de luchtgevechtsoopdrachten van de Belgische defensie en de NAVO- en EU-verbintenissen in dit domein werden toegelicht. Dit leidde de spreker tot het besluit dat dezelfde luchtgevechtscapaciteit moet behouden blijven, weliswaar aangepast aan de evolutie van de dreiging en de technologie.

Vervolgens werd een overzicht van de verschillende toestellen op de Euro-Atlantische markt geschetst. Achtereenvolgens passeerden de F16 MLU, de Eurofighter Tr3, de F18 E en de F B12, de Gripen E-NG, de Rafale F3, de F-22 en de F-35 de revue.

De spreker benadrukte daarna dat het verwervingsproces wel degelijk volledig transparant verliep en uiteindelijk leidde tot een fiat van de Ministerraad op 25 oktober 2018, met de goedkeuring van een budget van 4,918 miljard EUR. Het programma wordt beheerd door het *Air Combat Capability* (ACCap) programmteam, dat onder leiding staat van Kolonel Harry Van Pee.

Hij behandelde ook het thema ‘Industriële aspecten’ of het terugverdieneffect voor onze economie, waarbij de vele Belgische partners in het F-35 programma aan bod kwamen. De notie *Essential Security Intrests* (ESIs) speelt daarin een belangrijke rol, want de Europese Commissie staat *offsets* niet langer toe, tenzij voor projecten die de ESIs van België beschermen.

Uiteindelijk werd de Belgische keuze verder toegelicht: wat hebben we gekocht, wanneer en hoe? Hierna worden de voornaamste aankopen vermeld: naast 34 toestellen F-35A Block 4 TR3 en 35 F-135 motoren, worden nog 2 full mission trainingscentra en alle benodigde apparatuur, test- en ondersteuningsmateriaal aangekocht.

Naar het einde toe ging spreker nog even dieper in op het thema veiligheid en de veiligheidscultuur die inherent zijn aan het F-35 programma.

Tot slot werd nog het volgende aangestipt. Vooreerst is het ACCap programma een uitstekend concept, dat als voorbeeld kan dienen voor andere landen. Daarnaast moet het programma gezien worden als onderdeel van een ruimer investeringsprogramma van €9,2 miljard voor aankoop van gevechtsvliegtuigen, fregatten, mijnenjagers, landvoertuigen, uitrustingen voor de soldaten, enz. dat in 2018 moest “vastgelegd” worden. Dit brengt de Belgische defensie-investeringen tegen 2030 op 1,3% van het BNP, tegenover de 2% die gevraagd wordt door NAVO. Verder heeft de evaluatie van de 2 ontvangen *Best and Final Offers* (BAFO's) geleid tot een politieke beslissing met een *disturbatie* door een Franse niet-conforme offerte.

Een politieke beslissing werd verwacht vóór de NAVO-Top van 12 juli 2018 of 20 juli 2018, ... of 20 december 2018..., maar uiteindelijk is het 25 oktober 2018 geworden. Daarbij mag niet vergeten worden dat de beslissing moest vallen in 2018, omwille van de lokale verkiezingen op 14 oktober 2018 en de federale verkiezingen op 26 mei 2019.

Om af te sluiten met de woorden van de generaal zelf: “*Er was veel commotie, maar de beste uitrusting werd gekozen... voor de Belgische Luchtmacht ...maar ook voor de Belgische industrie.*” . . ◻

Joden en Moslims, van nabijheid tot verwijdering

Avondconferentie door Jan De Vos

Na een volle zes maanden *corona lockdown* kon onze club op 10 september eindelijk opnieuw en zeer voorzichtig uitpakken met een ledenactiviteit. Om de risico's zo laag mogelijk te houden, verkoos de Raad van Bestuur om het voorlopig bij voordrachten te houden, zodat alle sociale afstandsregels goed kunnen gerespecteerd worden.

Blijkbaar viel dit initiatief in de smaak bij de leden, want we mochten niet minder dan 39 inschrijvingen noteren, daar waar maximaal 40 deelnemers toegelaten werden.

Zowel wijzelf als het Groot Seminarie hanteerden een zeer strikt corona veiligheidsprotocol. Tijdens de voordracht en de afsluitende drink in de bar werd alles goed nageleefd, zodat we op een geslaagde avond mogen terugblikken. De lovende reacties van onze leden sterken ons om de komende maanden in die zin verder te werken.

Voorzitter Jan De Vos mocht de spits afbijten met een voordracht over de verhouding tussen joden en moslims, vanaf de opkomst van de Islam en het islamitische Gouden Tijdperk, over de Europese Reconquista en de plaats van de joden in het Europa der natiestaten, tot en met de opkomst van het antisemitisme, het zionisme, het Arabisch nationalisme en het islamitisch fundamentalisme, die samen de Joods-Palestijnse kwestie vorige eeuw bovenaan de internationale politieke agenda's plaatsten.

Deze 14 eeuwen interculturele geschiedenis vormt uiteraard een uitgebreid onderwerp, dat in een dubbelvoordracht op respectievelijk 10 september en 12 oktober wordt voorgesteld. In M&M Contact bieden we in een vierdelige reeks een verslag van deze voordracht aan, waarvan de lezer hierna het eerste deel vindt.

Joden en Moslims, van nabijheid tot verwijdering

Deel 1 – De oorsprong

Al decennia lang worden de internationale relaties in het Nabije Oosten beheerst door het Joods-Palestijns conflict, zeg maar de oorlog tussen Israël en Palestina. Mogen we dit een oorlog tussen joden en moslims noemen? Het is in alle geval één van de belangrijkste conflicten in het Midden-Oosten en het stelt joden en moslims als vijanden tegenover elkaar. Nochtans hebben ze een lange gemeenschappelijke geschiedenis en stonden ze elkaar eeuwenlang zeer nabij. Vandaar de titel *“Joden en moslims, van nabijheid tot verwijdering”*.

Inleiding

Vóór het ontstaan van de Islam leefden op het Arabisch schiereiland mensen met joods, christelijk en polytheïstisch geloof vreedzaam samen. Een ontluikend Arabisch bewustzijn bracht daar verandering in en kreeg verder vorm in een nieuwe monotheïstische religie. Dit vormde de aanzet voor veertien eeuwen gemeenschappelijke geschiedenis, die in vier grote periodes voorgesteld wordt.

De oorsprong 620 – 721 NC

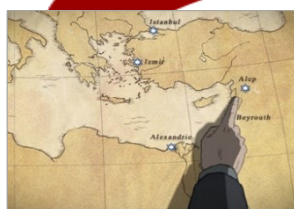
De plaats van de andere 721 – 1789 NC

Oorlog van herinneringen 1945 – 2016 NC

De scheiding 1789 – 1945 NC

“De oorsprong” gaat terug naar het jaar 620 NC, wanneer de profeet Mohammed een reeks openbaringen krijgt en de basis voor een nieuwe religie legt. De Islam verspreidt zich dan zeer snel vanaf het Arabisch schiereiland naar Perzië en via Noord-Afrika naar het gehele Iberisch schiereiland. In 732 NC kunnen christelijke legers deze opmars stoppen tijdens de slag bij Poitiers. De snelle Arabische opmars creëerde in amper 100 jaar een rijk dat zich uitstrekte van de Pyreneeën tot het Pamirgebergte.

“De plaats van de andere” beschrijft hoe tussen 721 en 1789 NC moslims, joden en christenen vreedzaam samenleven. Hun verhouding wordt geregeld door de *Dhimma*. Joden en christenen onderwerpen zich en bekleden daardoor in de islamitische samenleving een ondergeschikte positie.

“De scheiding” komt er vanaf 1789, het jaar van de Franse revolutie, als de Joden in Europa overal burgerrechten krijgen en volwaardig burger worden. Tegelijk ontstaat in Europa een sterke antisemitische beweging, zodat in de Joodse gemeenschappen de roep naar een eigen Joodse staat sterker wordt. Daarmee is het Zionisme, of streven naar een eigen staat Israël geboren. Joden laten historische rechten gelden op Palestina en meer en meer Joden wijken uit naar dit gebied.

In “Oorlog van herinneringen” versterkt het trauma van de Holocaust tijdens de Tweede Wereldoorlog het zionistisch streven en in 1948 roept Ben Goerion de onafhankelijkheid van Israël uit. Vanaf dan botsen wereldwijd het Joodse en het Arabische nationalisme en verandert de Islam als religie meer en meer in een politieke beweging. Het Nabije Oosten is voor altijd opgedeeld en tot op vandaag is er geen oplossing voor dit conflict.

Tekeningen: © Arte-ZDF

Een onherbergzame omgeving

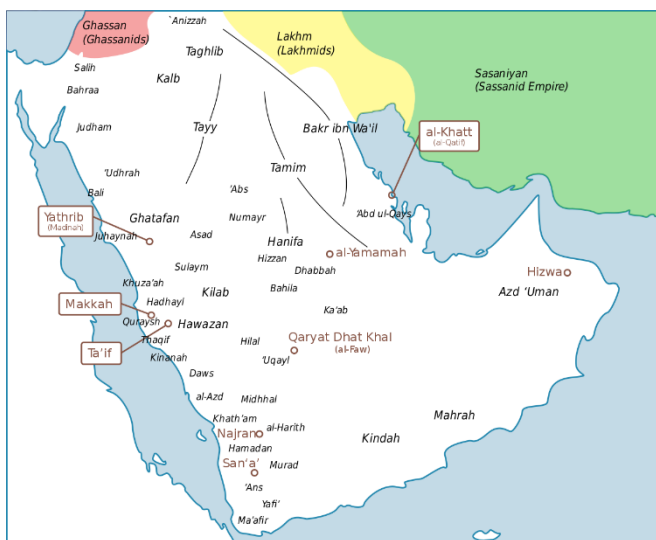
Het eerste deel “De oorsprong” voert ons naar het Arabisch Schiereiland rond 600 NC. De steden Mekka en Medina zullen daar het decor vormen voor het ontstaan van de Islam. Beide steden liggen in het westen van het schiereiland aan de Rode Zee, in het Hedjaz gebergte. Hedjaz betekent in het Arabisch “hindernis”. Dit gebergte is bijzonder onherbergzaam en bezit geen natuurlijke grondstoffen.

Hedjaz gebergte (Foto Pinterest)

Een tribale samenleving

In die tijd leefden op het Arabisch Schiereiland circa 136 verschillende stammen verspreid in de woestijn. Het noordelijk deel van het schiereiland werd overheerst door Adnaniëten, genoemd naar Adnaan, de stamvader van de Ismaëlitische Arabieren. Het waren de traditionele rivalen van de Qahtaniëten, naar stamvader Qahtan, die het zuiden bevolkten. Er bestond een strikte hiërarchie tussen de stammen en bijvoorbeeld huwelijken tussen leden van verschillende stammen waren uit den boze.

Stammen op het Arabisch schiereiland (Wikipedia free domain)

De vele stammenconflicten draaiden vooral rond de schaarse grondstoffen en de eer van de stam. Het Arabische volk was polytheïstisch en geloofde in meerdere goden, die vaak als natuurverschijnsel

zichtbaar waren. De Islam ziet deze periode evenwel als een tijd van onwetendheid en van kwaad, omdat het een wreedaardige periode was.

De Arabieren waren dus zeer verdeeld en leefden tussen andere grote rijken die elk verenigd waren rond het geloof in één god. Het Byzantijnse Rijk was verenigd door het christendom, het Joodse volk door het Jodisme en het Perzische Rijk door het Zoroasterisme. Dit zette aan tot een zeker Arabisch nationalistisch streven naar een eengemaakt volk. Later zal de profeet Mohammed daar gebruik van maken.

Binnen een stam was het individu volledig afhankelijk van de stam, want het was onmogelijk om in de onherbergzame woestijngebieden alléén te overleven. Het ergste wat iemand kon overkomen was verstoten te worden door de stam. En dit is precies wat er later zal gebeuren met de profeet Mohammed in Mekka.

De cultuur in die gebieden was hoofdzakelijk een verbale cultuur, die vóór alles steunde op mondelinge overlevering, zodat er van de periode van het ontstaan van de Islam geen echte geschiedkundige bronnen bestaan en alles steunt op mondelinge overleveringen en legendes. Daardoor is het reciteren of letterlijk opzeggen van teksten, ook van de Koran, in de Arabische cultuur zo belangrijk. Daarnaast wordt archeologisch onderzoek fel bemoeilijkt. De absolute waarheid komt volgens het islamitisch geloof immers van God en mag door de mens niet in vraag gesteld of onderzocht worden. Er is dus geen archeologisch onderzoek mogelijk naar de historische waarheid door opgravingen in Mekka of Medina.

Mekka als polytheïstisch handelscentrum

Op het Arabisch Schiereiland leefden joden, christenen en polytheïsten vreedzaam samen. De stad Mekka was een belangrijk handelscentrum, vooral door zijn ligging op de Wierookroute. Er is weinig gekend over het ontstaan van de stad en in de kronieken van de veldtocht van de Romeinse veldheer Gaius Gallus in 23 VC naar Jemen, toen nog *Arabia Felix*, wordt zelfs niet gesproken over Mekka, terwijl Medina wél vermeld wordt. Vermoedelijk was Mekka dan nog niet meer dan een kleine nederzetting aan een drinkplaats voor dieren aan de Zamzam-bron, waar een kleine Kaäba gebouwd was, een klein rechthoekig gebouw waarin de beelden van de polytheïstische goden vereerd werden. In Mekka werden ten tijde van de profeet niet minder dan 365 verschillende goden vereerd.

Vandaag is Mekka een moderne stad. Het is de belangrijkste heilige stad van de Islam en de Kaäba is het centrum voor de religieuze verering. Iedere moslim moet éénmaal in zijn leven een bedevaart naar Mekka doen en er een aantal voorgeschreven handelingen uitvoeren.

De geschiedenis van de Islam start met de profeet Mohammed. Alles wat geweten is over hem komt voort uit mondeling overgeleverde legendes. Hij werd geboren in Mekka rond 570 NC en overleed in Medina op 8 juni 632. Hij behoorde tot de *Qoeraïsj* stam. Dit was de machtigste en meest invloedrijke stam in Mekka. De stam dankte zijn macht aan het feit dat hij de beheerders van de Kaäba leverde. Op vijfjarige leeftijd werd hij wees en werd hij verder opgevoed door een rijke oom. Hij werd koopman en succesvol handelaar. Hierdoor had hij veel contacten met kooplieden die uit andere landen, streken en steden

kwamen. Vermoedelijk leerde hij zo de andere volkeren en religies kennen.

Hij werd later beschreven als een zeer integer man met een grote bewondering voor andere volkeren die over gewijde geschriften beschikten. Hij noemde ze de *'Mensen van het Boek'* en zag het belang in van deze schriften, die de mensen verenigden tot één volk. Hij was er vermoedelijk daardoor van overtuigd dat ook de Arabische stammen moesten verenigd worden rond het geloof in één god.

*Openbaring aan Mohammed
(Beeld: historiaetageografia)*

Volgens de Islamitische overlevering zonderde hij zich regelmatig af in de bergen om na te denken. Vanaf 610 NC startte een reeks van transcendente periodes waarin hij openbaringen van de ware God kreeg door de aartsengel Džibriël (Gabriël). Deze boodschapper dicteerde hem letterlijk de tekst van de Koran, als zijnde het woord van God. In het begin twijfelde hij aan zichzelf en dacht hij dat hij gek werd. Hij verzweeg twee jaar lang wat hem overkwam.

Mohammed openbaart zich als profeet

In 612 NC trad hij in de openbaarheid als profeet. Hij verkondigde een boodschap van geloof in één ware god, van politieke eenheid en van sociale bewogenheid. Zijn boodschap werd op sterk wantrouwen onthaald door de heersende klasse in Mekka. Deze dankte zijn macht immers aan de Kaäba en aan de verering in het veelgodendom. Hij werd uitgestoten uit de heersende Qoeraïsj stam en vluchtte in september 622 NC met enkele volgelingen naar de stad Medina die 340 Km naar het noorden ligt. Deze vlucht wordt de *Hidra* genoemd en is het begin van de Islamitische jaartelling. Deze vlucht en het gevoel totaal verlaten te zijn door iedereen wordt bepalend voor het verdere leven van Mohammed.

In Medina, die oorspronkelijk Yathrib heette en pas later de naam *Medinat-un-Nabawi* of 'Stad van de Profeet' kreeg, woonden in die tijd verschillende stammen, waaronder drie vooraanstaande Joodse en enkele polytheïstische stammen. De Joodse stammen bestonden uit ambachtslui en handelaren en waren rijk en machtig. Yathrib was dus in feite een Joodse stad en Mohammed maakte er kennis met een prominent praktiserend Judaïsme. Hij zag in dit Joodse geloof zeer sterke gelijkenissen met zijn eigen boodschap en wierp zich op als profeet om het Jodendom te verbeteren. Hij nam enkele Joodse gebruiken over: de gebedsrichting werd Jeruzalem; de Joodse vastendagen werden gerespecteerd en er werden drie gebedsuren ingevoerd.

Volgens de overlevering sloot Mohammed een verdrag met de Arabische en Joodse stammen in Yathrib, dat bepaalde dat ieder zijn eigen religie vrij kon belijden, vijandigheden tussen moslims verbodde en voorschreef dat geschilpunten ter beoordeling aan Mohammed

werden voorgelegd. Het verdrag maakte een einde aan de onderlinge vijandigheden tussen partijen in Yathrib, maar met de komst van Mohammed en zijn getrouwen ontstond een nieuw conflict, namelijk tussen moslims en niet-moslims.

Hij was er immers van overtuigd dat binnen het Jodendom de boodschap van God verkeerd werd doorgegeven en voerde daarover discussies met de Joodse geestelijke leiders. Hij kwam in conflict met hen, zodat hij werd afgewezen als profeet, net zoals de Joden Christus hadden afgewezen. Daarmee viel zowel in Mekka als in Yathrib de deur naar het profeetschap dicht voor Mohammed.

Mohammed wierp zich ondertussen meer op als wereldlijke leider en bemiddelde in verschillende conflicten binnen de stammen in Yathrib. Omdat hij meer invloed kreeg, bedreigde Mekka de stad Yathrib. Op dat ogenblik werd Mohammed een politiek en militair leider en veranderde ook de inhoud van de openbaringen die hij kreeg. De openbaringen sloegen voortaan op de manier waarop de samenleving moest georganiseerd worden en op de strijd die moest gevoerd worden. In 624 NC voerde hij tijdens de *Slag bij Badr* het leger van Yathrib aan en hoewel hij in de minderheid was, behaalde hij de overwinning, omdat hij volgens de legendes werd bijgestaan door een leger van 3.000 engelen.

Het was in die tijd gebruikelijk dat de steden onderling elkaars handelskaravanen overvielen en beroofden. In 626 NC viel Mohammed een karavaan van Mekka aan nabij Oehoed, maar hij werd verrast en verslagen door Mekka. In 627 NC wilde Mekka definitief afrekenen met Yathrib, maar met een list overwon Mohammed tijdens de *Slag van de Gracht*.

Mohammed neemt afstand van Judaïsme

De Joodse stammen in Yathrib zagen de toenemende politieke en militaire macht van Mohammed als een bedreiging en verzetten zich tegen hem. Daarom ontdeed Mohammed zich van de oppositie van de Joodse stammen. Hij verdreef eerst de stam *Banoe Kaniouka*, nadat alle openstaande schulden werden geregeld. Bij vertrek moesten ze de helft van hun bezittingen afstaan. Na de slag bij Oehoed wordt de stam *Banoe Nadir* verbannen. Tot slot rekent hij ook af met de *Banoe Koeraiza*. Hij liet een onafhankelijke rechter uitspraak doen, die besliste dat alle mannen van de stam gedood moesten worden en alle vrouwen en kinderen als slaven verkocht.

Mohammed nam daarna volledig afstand van het Judaïsme. De naam van de vasten werd Ramadan in plaats van Kippoer en de richting van het gebed veranderde van Jeruzalem naar Mekka. Als rechtvaardiging voerde hij aan dat de Kaäba in Mekka gebouwd werd door aartsvader Ibrahim en zijn zoon Ismaël.

Mohammed gebruikte dus het bijbelse verhaal van aartsvader Abraham. Volgens de Tora is Abraham vader van het Judaïsme. Hij had een zoon Ismaël met Hagar, de Egyptische dienstster van zijn vrouw Sarah. Op hoge leeftijd kreeg hij nog een zoon Isaac met zijn vrouw Sarah na tussenkomst van God. Volgens de bijbelse traditie vroeg God aan Abraham om zijn zoon Isaac te offeren om hem op de proef te stellen.

Maar volgens Mohammed was Ibrahim een profeet van de Islam en

vroeg God aan hem om zijn zoon Ismaël te offeren. Volgens hem is Ismaël de voorvader van de Arabieren. Door hier een spirituele band met Ibrahim te creëren, maakte hij van Ibrahim de eerste moslim die zich onderwierp aan de unieke God. Hij beweerde dat de Joden het geloof van Ibrahim verkeerd hebben doorgegeven. Dit is tot op vandaag een twistpunt tussen de joden en de moslims.

Stamvader Abraham offert zijn zoon Isaac
Illustratie: Blog Tracivandermark

Volgens de Koran is Ibrahim de ideale aartsvader, want hij heeft met Ismaël de fundamenteën van de Kaäba gelegd. Daarom zei Mohammed dat de moslims de plicht hebben om de Kaäba terug te nemen. Hij richtte in 628 NC een bedevaart naar Mekka in. Het *Verdrag van al-Hoedaibiyyah* liet voor tien jaren een vreedzame bedevaart toe. De inwoners van Mekka trokken zich tijdens de bedevaart terug in de heuvels. In 630 NC veroverde Mohammed echter de stad Mekka, nadat de Mekkanen enkele leden van zijn gevolg hadden gedood. De stad bood weinig weerstand, omdat de inwoners ontmoedigd waren door het succes van de Islam.

Vervolgens onderwierp Mohammed de Joodse stam Banoe Nadir. Hij had deze stam vroeger al verbannen uit Medina en de stam had een nieuw en voorspoedig bestaan opgebouwd in de oase Raïban. De Banoe vroegen om gespaard te worden en om hun Joodse godsdienst te mogen behouden. Mohammed ging daarmee akkoord, mits de Banoe een belasting betaalden. Op die manier maakte hij van zijn vijanden een bron van inkomsten. Hiermee ontstond het statuut van de *Dhimma*. Dit is een ruime juridische en religieuze overeenkomst die onderwerping en bescherming biedt voor niet-moslims. Joden en christenen kunnen verder hun godsdienst belijden, maar hun rechten worden beperkt: ze mogen hun religie niet openbaar belijden, ze mogen geen nieuwe gebedshuizen bouwen, ze mogen geen wapens dragen, ze mogen niet te paard rijden, enzovoort... Kortom een status van minderwaardigheid. Mohammed behaalde verder opeenvolgende overwinningen in veldslagen en breidde tot aan zijn dood de Islam uit over het Arabische schiereiland.

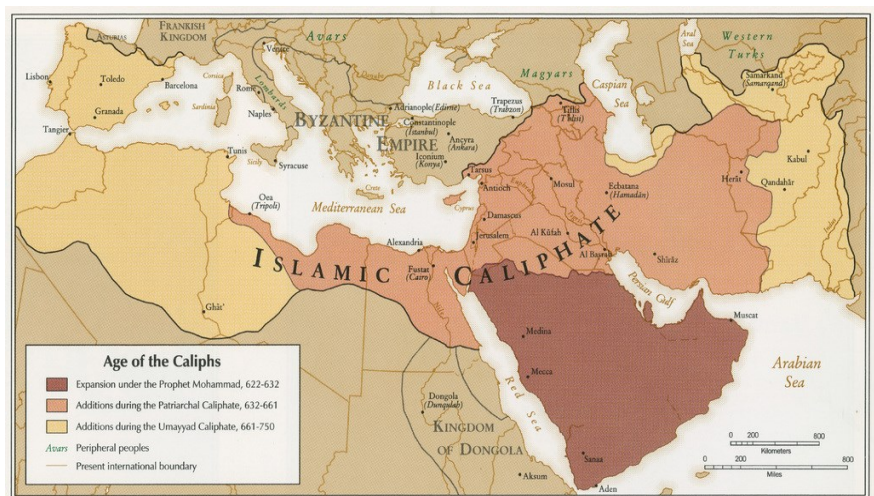
De opvolgers van Mohammed

Mohammed overleed in 632 NC na een korte ziekte zonder dat hij zijn opvolging had geregeld. Er wordt vermoed dat zijn opvolging niet was geregeld omdat hij geen zoon had, niettegenstaande hij negen vrouwen had. Mohammed werd na een periode van twisten opgevolgd door de *Rashidun* of rechtgeaarde kaliefen, die heersten tot 661 NC. De kalief is volgens de Islam aangesteld door God om te waken over de schepping. Het woord *Rashidun* kan het best vertaald worden als 'rentmeester'.

De eerste kalief was Aboe Bakhr, die een metgezel van Mohammed was. Hij zette de Arabische veroveringen verder en gaf opdracht om alle koranverzen te verzamelen. Tot dan werden die verzen mondeling overgeleverd en stonden ze dus niet op schrift. De tweede kalief was Omar Ibn al-Chattab. Hij breidde door veroveringen de Islam verder uit tot in Libië en Perzië. Onder hem werd ook de Koran op schrift gesteld. In 636 NC veroverde kalief Omar de stad Jeruzalem, die werd overheerst door christenen. Omar zag de noodzaak in om in vrede te leven met de Joodse en christelijke gemeenschappen en respecteerde hun tradities. In 642 NC herriep kalief Omar echter het Dhimma-statuut en alle Joden werden verdreven uit de veroverde gebieden.

De derde kalief Uthman ibn Affan zette de veroveringen in Libië en Perzië verder. De vierde kalief werd Ali ibn Aboe Talib, de schoonzoon van Mohammed, die al na enkele jaren werd vermoord. Hier ontstond een schisma binnen de Islam rond het recht op opvolging van de profeet. Volgelingen van Mohammed meenden dat dit recht toekwam aan zijn metgezellen, terwijl familieleden van Mohammed meenden dat enkel diens afstammelingen het recht hadden om hem op te volgen. Uit dit conflict ontstonden de twee stromingen in de Islam die we vandaag kennen, respectievelijk de *Soennieten* en de *Sjiieten*. De Soennieten waren zeer strikt in de toepassing van de leer van de Islam en volgden 'de weg van de profeet', terwijl de Sjiieten open stonden voor interpretatie van de koranteksten.

Omdat het Islamitische rijk zich verder uitbreidde stelde zich de vraag hoe dat rijk best kon bestuurd worden. De Arabieren gebruikten daarvoor in de veroverde gebieden de lokale Joodse en christelijke elites. Het Dhimma-systeem werkte hier zeer goed: het maakte een einde aan de vernedering van de Joden en de christenen en voor de

Arabieren was het een goede oplossing om deze gebieden te besturen.

Ondertussen ging de verovering van Noord-Afrika verder. Dit gebied was sedert de vierde eeuw christelijk, maar vermengd met Joodse en polytheïstische minderheden. Het duurt bijna een halve eeuw om Noord-Afrika te veroveren en de lokale Berberbevolking sloot zich aan bij de moslims.

In 711 NC stak generaal *Tarik ibn Zyade* de Straat van Gibraltar over. De rots van Gibraltar werd naar hem genoemd *Djebel Tarik* of Rots van Tarik. Later werd dit Gibraltar. Van daaruit veroverde hij vrijwel het hele Iberische schiereiland. Hij verdreef er de christelijke Visigotische bevolking en bewapende de Joden, die hij tot zijn bondgenoten maakte. Het Visigotische rijk verkeerde in een crisis, niet in het minst door een pestepidemie, waarvoor de joden als schuldigen werden aangewezen en onderdrukt werden.

In de eeuwen daarna zou zich hier het kalifaat Cordoba of Al Andalous ontwikkelen, een cultureel hoogstaande beschaving met schitterende bouwwerken als het Alhambra in Granada en de moskee van Cordoba.

De moskee van Cordoba (Foto: www.sevillaonline.es)

De expansie ging ondertussen verder naar het noorden, maar *Odo van Aquitaine* bracht tijdens de *Slag bij Toulouse* in 721 NC de moslims tot staan. In 732 NC kon *Karel Martel* tijdens de *Slag bij Poitiers* de Arabische expansie in Europa definitief stoppen. Dit betekende het begin van de *Reconquista* of het terugwinnen van het Iberische schiereiland. □

Volgend nummer: "De plaats van de andere" 721 -1789 NC

Jan De Vos, voorzitter

De historische Mohammed | Tussen feiten en legendes?

Buiten de islamitische overlevering is er over het optreden van Mohammed in Mekka weinig informatie te vinden. Wat we over hem weten, komt uit de Koran, korancommentaren en mondeling overgeleverde uitspraken van volgelingen. Moderne historici kunnen enkel voorzichtig omgaan met deze informatie, want de profeet wordt niet vermeld in enig historisch document van de buurvölkeren. Het woord Mohammed wordt in de Koran slechts viermaal vermeld, waarbij niet duidelijk is of het om een persoonsnaam dan wel het adjectief 'de prijzenswaardige' gaat en of dit werkelijk over de historische Mohammed gaat. Wel komt een naamloze 'jij-figuur' voor, die soms gezant of profeet genoemd wordt.

De oudste biografie van Mohammed is deze van Ibn Ishaq en dateert van rond 750 NC, meer dan een eeuw na de dood van de profeet. Het gaat om een verzameling mondeling overgeleverde uitspraken van tijdgenoten van Mohammed, die moeilijk als objectieve en verifieerbare geschiedschrijving kunnen beschouwd worden. Volgens sommige islamologen lijken biografieën van de profeet vooral bedoeld om passages uit de Koran achteraf van een context te voorzien en zijn het daarom geen betrouwbare historische bronnen.

Er bestaan meningsverschillen tussen moslimgeleerden enerzijds en westerse islamologen en oriëntalisten anderzijds over de vraag of de talloze overleveringen over Mohammed historisch betrouwbaar zijn. Moslimgeleerden menen dat dit materiaal in grote lijnen overeenkomt met de werkelijkheid, maar westerse geleerden hebben ernstige twijfels, vooral omdat er nauwelijks bronteksten bestaan die met zekerheid in de eerste eeuw van de islam te dateren zijn en bovendien van veel teksten elkaar tegensprekende varianten bestaan. Oude niet-islamitische bronnen zouden een heel ander beeld opleveren dan de islamitische bronnen.

Pogingen om feit en fictie in de beschikbare bronnen te onderscheiden hebben tot op heden weinig resultaat opgeleverd voor een kritische beschrijving van de historische persoon Mohammed en de rol die hij speelde in de islam. Onderzoek zit hier immers gevangen in een dilemma. Aan de ene kant is het niet mogelijk een historische biografie te schrijven zonder ervan beschuldigd te worden de bronnen kritiekloos over te nemen, terwijl het langs de andere kant onmogelijk is om op basis van een kritische beschouwing van de bronnen een bruikbare biografie te schrijven. Misschien moet op verder onderzoek naar de vroege bronnen gewacht worden om uitspraken te doen over de historische Mohammed.

Bronmateriaal: [Wikipedia 'Mohammed'](https://nl.wikipedia.org/wiki/Mohammed)

Toekomstdenken in België

Toekomstwetenschappers roepen op tot actie

Nooit sedert de Tweede Wereldoorlog werd de samenleving zo indringend in al zijn geledingen geraakt als in de afgelopen maanden. Een *lockdown* heeft ons gedrag veranderd en experts buigen zich nu al over de vraag hoe we na de coronacrisis zullen leven en werken; hoe onze eet- en shoppinggewoontes maar ook ons reisgedrag zullen veranderen; op welke manier we ons zullen verplaatsen, sporten en ons ontspannen of cultuur beleven. Kortom een kans om aan verandering te denken, want volgens velen was de wereld al vóór corona aan verandering toe. En dit geldt voor de manier waarop we leven, aan politiek doen en met onze planeet omgaan. Meer dan ooit zullen we onze toekomst een nieuwe vorm moeten geven. Toekomstwetenschappers **Derrick Gosselin** en **Bruno Tindemans** pleiten er in een opiniestuk voor om ons land de gepaste instrumenten te geven om gefundeerd over deze toekomst te kunnen nadenken. Derrick Gosselin is lid van Mars & Mercurius Brugge West-Vlaanderen en verzorgde in 2015 op onze academische zitting een rede met titel *“Een visie op de toekomst”*.

Inleiding – de toekomst is meervoudig

Jarenlang al waarschuwt het Wereld Economisch Forum (WEF) ervoor dat een wereldwijde epidemie één van de grootste bedreigingen vormt voor de mondiale samenleving. Ondertussen weet de hele wereld wat een pandemie is en wat dit betekent voor de samenleving. Derrick Gosselin en Bruno Tindemans wijzen er op dat we nog geen volledig beeld hebben van wat een *lockdown* meebrengt voor de samenleving en nog minder wat de impact daarvan zal zijn op langere termijn. Onderzoek naar de effecten van de pandemie op langere termijn behoort tot het domein van het strategisch denken en heel bijzonder van het *strategisch toekomstdenken* of *strategisch foresight*.

Denken over de toekomst impliceert dat moet gedacht worden binnen situaties van grote onzekerheid, aldus de auteurs. “De theorie van het toekomstdenken noemt het optreden van een bepaalde gebeurtenis – bijvoorbeeld een pandemie – daarom *plausibel*, wat niet hetzelfde betekent als *waarschijnlijk*. Bovendien gaat het om een gebeurtenis die grote en ontwrichtende gevolgen kan hebben en die een breuk met het verleden kan zijn. Begrippen als risico, kans en waarschijnlijkheid dat dergelijke gebeurtenis zich voordoet zijn niet bruikbaar in het kader van het denken op lange termijn, omdat we het domein van de onzekerheid betreden, waar statistiek en kansrekening niet zonder meer toepasbaar zijn.” Er moet daarvoor een bijkomend referentiekader geboden worden door het toekomstdenken. Situaties van grote onzekerheid worden VOCAT genoemd, wat staat voor *Volatil, Onzeker, Complex, Ambigu en Turbulent*. In dergelijke situaties zijn er meerdere mogelijke toekomst die allemaal even plausibel zijn, in plaats van één enkele vaste toekomst, die in het verlengde ligt van verleden en heden. Kortom: de toekomst is meervoudig.

De huidige COVID-19 crisis wordt door velen als een zwarte zwaan

gezien, naar analogie met de financiële crisis van 2008. Het concept van de zwarte zwaan werd in 2007 geïntroduceerd door de Libanees-Amerikaanse statisticus en essayist Nassim Taleb in zijn boek *‘De Zwarte Zwaan - De impact van het hoogst onwaarschijnlijke’*. De zwarte zwaan staat voor zeldzame en onvoorspelbare gebeurtenissen die een enorme impact hebben en achteraf aannemelijk en voorspelbaar gemaakt worden. Hij stelt dat zwarte zwanen toenemend de geschiedenis bepalen door de stijgende complexiteit van de samenleving.

Volgens de auteurs mag de COVID-19 crisis echter niet als een zwarte zwaan gezien worden, omdat het geen zeldzame en ook geen onvoorspelbare gebeurtenis is. “De COVID-19 is eerder een grijze neushoorn: we zien hem van heel ver komen, we weten dat hij grote schade zal aanrichten en toch doen we niets. We blijven namelijk hopen dat het beest plots van richting zal veranderen en dat de gevolgen dus best zullen meevallen” aldus Derrick Gosselin.

Moeizaam nadenken over de toekomst

“Waarom schenken leiders zo weinig aandacht aan de waarschuwingen van wereldwijd erkende instituten zoals het WEF of de Oxford Martin School om zich beter voor te bereiden?”

Volgens de auteurs is het antwoord wellicht cultureel. “Vóór het uitbreken van een crisis zoals deze pandemie luisteren we niet, tijdens de crisis is daarvoor absoluut geen tijd en na de crisis vinden we het nutteloos om na te denken over problemen die niet meer urgent lijken. Men noemt dit pragmatisch denken: het geloof dat actie belangrijker is dan denken. Oud-Premier Achiel Van Acker vatte dit samen met *j’agis, puis je réfléchis*. Deze cultuur bestaat vaak in landen die hun omgeving niet kunnen controleren en een gebrek hebben aan sterk institutioneel leiderschap. Hoewel deze aanpak ook voordelen heeft, zijn het vooral

de nadelen die domineren bij het anticiperen op grote veranderingen of het beheersen van complexe situaties.” aldus de auteurs. “Maar de problemen oplossen wanneer ze zich stellen blijkt nefast in deze situaties. Beter een storm vermijden dan te bewijzen dat men een storm kan overleven met als beste resultaat een gehavend schip.”

“Het is dus te vrezen dat ook bij een nieuwe ernstige crisis – of het nu om een plotse crisis zoals een cybercrisis, een klimaatramp, terrorisme, een gewapend conflict gaat, dan wel om een sluimerende crisis zoals de energietransitie, de mobiliteit, het onderwijs, deglobalisering, enzovoort – onze leiders en instellingen weer op dezelfde manier zullen reageren, namelijk veel te laat en zonder het minste idee over de aanpak, en dat ze er nadien ook weer geen lessen uit zullen trekken die toekomstige rampen kunnen verhinderen of ten minste afzwakken. Buiten misschien het verhogen van de belastingen of pogingen om hyperinflatie te forceren, wat niet alleen nadelen, maar ook limieten heeft.” en ze voegen er nog aan toe “In alle gevallen worden we er armer van. Wat we nog wel zullen kunnen bepalen is hoe arm we worden, hoe snel en wie het meest zal verarmen. Dit debat start nu en zal de politiek in de komende maanden en jaren bepalen. Een ongewenste toekomst tekent zich af.”

Een niet langer te veroorloven houding!

Dit is volgens beide wetenschappers een fundamentele vraag naar deugdelijk bestuur. “In navolging van de roep om duurzaamheid op velerlei vlakken in onze samenleving, spreken we misschien beter over duurzaam of toekomstbestendig bestuur. Met andere woorden, het opzetten van een beleid op het hoogste niveau dat het behoud van onze welvaart en welzijn op langere termijn voor ogen heeft. De vraag is des te fundamenteeler voor landen met een belangrijke geostrategische positie, met beperkte middelen of waarvan de welvaart sterk afhangt van hun vermogen om te anticiperen op een context die ze niet beheersen. Ze noemen deze landen scharnier-staten. Denk maar aan Servië, Jordanië, Luxemburg, Rwanda, Singapore, Finland en natuurlijk België, om er maar enkele te noemen.”

“Opvallend is dat alle landen die hierboven genoemd worden al instellingen, projecten of initiatieven hebben opgezet voor het organiseren van toekomstgerichte debatten; behalve België, inclusief Vlaanderen.” Een overzicht van initiatieven en instellingen die wereldwijd al bestaan is te vinden in het boek *Thinking Futures* dat de auteurs in 2016 publiceerden. Het boek werd uitgegeven bij Lannoo Campus en werd uitvoerig voorgesteld in M&M Contact van maart 2016. In enkele van voornoemde landen lagen de auteurs mee aan de basis van het opstarten van toekomstgerichte initiatieven.

Eén van de weinige strategische hefboomen die toelaten de welvaart van een land of regio op lange termijn te behouden – *à fortiori* zéker voor scharnier-staten – is de oprichting van een structurele capaciteit die hen in staat stelt toekomstgericht en op de lange termijn na te denken. Daardoor kan men vroegtijdig en anticipatief beslissingen nemen. Niet toevallig dat de landenrangschikking van COVID-19 overlijdens per capita direct gecorreleerd is met de snelheid van vroegtijdig handelen. Zonder instellingen blijven dit louter persoonsgebonden politieke projecten, die met het verdwijnen van de initiatiefnemer(s) vaak mee worden afgevoerd. Persoonlijke politieke initiatieven en samen-

werkingen zijn contacten met de levensduur van een roos, zoals generaal Charles de Gaulle zo treffend zei.

Dit *rozencontract* wordt vermeden door het oprichten van een instelling die het mogelijk maakt om met behulp van de wetenschappelijke methode van *strategic foresight* te anticiperen op plausibele risicovolle toekomsten. Dit zal toelaten om de effecten van deze toekomsten op het beleid van een land te testen en zo voorbereidende acties te vergemakkelijken en te versnellen, om de impact van crisissen – in feite ongewenste toekomsten – zoals een pandemie te temperen en misschien zelfs te verhinderen. Vandaag hebben we instellingen die vooral met *pragmatic hindsight* werken. Dit is niets anders dan het vermogen om een gebeurtenis of situatie pas te begrijpen nadat deze zich heeft voorgedaan. (NVDR)

De oprichting van dergelijke instelling die de auteurs *Instituut voor de Toekomst (IvT)* noemen, moet de kern vormen van het beleid van elk land en zou in feite de zorg moeten zijn van elke staatsman of -vrouw. Dit geldt des te meer voor de scharnier-staten die zeer sterk afhankelijk zijn van veranderingen in hun omgeving.

“Om dit idee in praktijk te brengen – wat we vandaag dringend moeten doen – volstaat het om een wet aan te nemen of zelfs om een specifieke bepaling in de Grondwet in te schrijven, waarbij een instelling wordt opgericht die tot doel heeft na te denken over de toekomst.” menen de auteurs. Nadenken over de toekomst is immers zó essentieel voor het behoud van welvaart, dat het een elementaire verplichting moet worden in het kader van duurzaam bestuur. Een element van een nieuw sociaal contract, opgelegd door een snel veranderende onzekere omgeving.

Indien het denken over de toekomst via een instelling in de Grondwet wordt opgenomen, kan enkel een tweederde meerderheid dit wijzigen. Uit experimenten in Nederland in de jaren tachtig is gebleken dat de uitvoerende macht initieel niet veel waardering opbrengt voor de aanbevelingen van instellingen die nadenken over effecten op lange termijn en die vrij zijn van elke politieke agenda.

Dit is geen nieuwe vaststelling, want John M. Keynes formuleerde reeds die bedenking in de jaren 30. Daarom moeten we de staat een sterk geweten en een groter gevoel voor verantwoordelijkheid geven, door ervoor te zorgen dat onze regeringen en instellingen verplicht worden om over de toekomst te reflecteren, te rapporteren en te debatteren. Op die wijze moeten zij zich voorbereiden op ernstige potentiële crisissen die verder liggen dan de gebruikelijke politieke tijdshorizon. Dit zou dan ook het een onderdeel moeten zijn van ieder toekomstig regeringsakkoord of relanceplan met visie. Dit was het geval toen in 1959 het planbureau werd opgericht. Een *Instituut voor de Toekomst* is de vertaling naar een hedendaagse context van wat het Planbeau was in de context van 1959. Beiden zijn nodig om in een scharnier-staat welvaart te brengen.

Bovendien is de oprichting van een *Instituut voor de Toekomst* meer dan economisch verantwoord omdat het slechts een fractie uitmaakt van de kosten die we vandaag maken om de effecten van een al jaren aangekondigde pandemie te bestrijden. De kosten op wereldniveau werden midden mei 2020 al geschat op 8.000 miljard euro en dit is nog maar een begin. In België werd de hypothese van een pandemie al in 2018 aangekondigd door het Orgaan voor de Coördinatie en

Analyse van de Dreiging (OCAD) en wereldwijd door het WEF in 2016. Ook de Oxford Martin School waarschuwde hiervoor al in 2009.

Pleidooi voor een wettelijk kader

“Om ons land te voorzien van wetgeving die onze instellingen dwingt na te denken over de toekomst, stellen we voor om een wet te stemmen die we de 'Cassandra-wet' noemen.” betogen de auteurs verder.

Dit verwijst naar de Griekse mythologie. Cassandra was de dochter van koning Priamus van Troje en de zus van Paris. Ze stond bekend om haar uitzonderlijke schoonheid, waardoor de god Apollo verliefd op haar werd. Hij schonk haar de gave van de profetie, maar omdat ze weigerde in te gaan op zijn avances, koppelde hij een vloek aan haar gave, zodat haar voorspellingen door niemand werden geloofd.

“Deze Cassandra-wet is niet alleen bedoeld om na te denken en zich voor te bereiden op de toekomst, maar vereist ook praktische instrumenten” preciseren beide wetenschappers verder:

1. De wet moet bepalen dat de regering samen met de raad van bestuur van het *Instituut voor de Toekomst (IvT)* tweemaal per jaar een strategisch debat moet organiseren om de onzekerheden te bespreken die op de langere termijn het beleid in deze VOCAT-wereld kunnen beïnvloeden. Onze regeringen en constitutionele instellingen dragen immers de verantwoordelijkheid hiervoor.
2. Daarnaast dient het IvT minstens eenmaal per jaar een groot toekomstdebat rond een belangrijk thema te organiseren, samen met de regering, het parlement en het maatschappelijk middenveld.
3. Tenslotte moet deze wet ook het principe bevatten dat, als de regering de toekomstrapporten van het IvT niet ernstig neemt door ze te negeren, het IvT onmiddellijk de debatten publiek kan voeren. Uit ervaring weten we dat dit meestal maar één keer gebeurt.

De keuze van de operationele werking van een IvT is sterk afhankelijk van de politieke cultuur en beleidsstructuur van het land. Uit onze ervaring blijkt dat een instelling van openbaar nut, onder de eerste minister of de minister-president, met aan het hoofd de meest competente mensen op vlak van toekomstverkenning de beste aanpak

is. Deze kleine kern kan worden aangevuld met domeinexperten in functie van de toekomstige uitdagingen op langere termijn. Essentieel is dat het agenda van de toekomstige uitdagingen zo onafhankelijk mogelijk door het IvT wordt bepaald. Een consensusmodel leidt vaak tot politieke stagnatie, zelfs bij het bespreken van de toekomstige uitdagingen. Men wenst immers zijn politiek gelijk niet te ruilen voor toekomstig inzicht.

De auteurs besluiten dat in een wereld die ingrijpend is veranderd, die veel sneller evolueert en die de VOCAT-omgeving waarin we nu leven heeft voortgebracht, de huidige methoden van econometrische prognoses op basis van statistiek en modellen achterhaald of ongeschikt zijn zonder een aanvullende methodologie van wetenschappelijk toekomstdenken, die een Instituut voor de Toekomst kan aanbrengen.

De omvang van de crisissen en de uitdagingen van vandaag overstijgt regeringen die niet voorbereid zijn. Het volstaat de analyses van sommige instellingen te lezen om te begrijpen hoe kortzichtig ze zijn, hoever men achterloopt op de feiten en hoe weinig proactief men is geworden. Zoals in de beste landen op het vlak van toekomstdenken, moet het toekomstdebat zorgvuldig voorbereid worden door een instelling die bekwaam is op het gebied van toekomstverkenning of *foresight*. Zulk debat kan voor België of Vlaanderen de motor van verandering en aanpassing worden, die nodig is om onze welvaart te verdedigen en te bestendigen. Met het oprichten van een comité, een werkgroep of een toevoeging aan bestaande instellingen zal het niet meer lukken. Deze pragmatische tijden zijn voorbij. Wie zijn denken niet aanpast aan een veranderende omgeving heeft fundamenteel niets van strategie begrepen.

“Laten we de door Apollo aan Cassandra opgelegde vloek omkeren en onszelf het essentiële instrument geven dat het lot van onze samenleving minder afhankelijk zal maken van de wil van de goden.” Geven de auteurs als slot mee. □

Deze bijdrage werd opgenomen met de toestemming van de auteurs en is gebaseerd op een opinie van Derrick Gosselin en Bruno Tindemans die eerder al werd gepubliceerd in Knack van 03 juni 2020.

Over de auteurs

Derrick Gosselin

Prof dr ir Derrick Gosselin studeerde ingenieurswetenschappen en economie aan de UGent en studeerde daarna aan de universiteit van Oxford en INSEAD. Hij behaalde de graad van Auditeur in de Hoge Studies Defensie en Veiligheid aan het KHID en ligt aan de basis van de *'Strategic Foresight Analysis'* die Defensie al enkele jaren hanteert.

In 2013 richtte hij het *Instituut voor Toekomstverkenning Onderzoek* op aan de UGent, waar hij hoogleraar is. Hij bekleedt diverse functies, waaronder voorzitter van het SCK-CEN, ondervoorzitter van het *Von Karman Institute* en bestuurder van het KHID.

Hij is eveneens verbonden aan de Universiteit van Oxford, waar hij sinds 2006 *associate fellow* is van Green Templeton College en van de Oxford Martin School.

Bruno Tindemans

Doctor of business Administration, DBA, Business Administration and Management, Cranfield School of Management, Bedford UK;

Medestichter en tot 2012 decaan van de Flanders Business School, Antwerpen;

Gastdocent Said Business School, Oxford;

Senior Research Fellow en medestichter van het *Centre for Foresight Research*, UGent;

Directeur Generaal bij Syntra Vlaanderen.

Bron: Wikipedia

Bewerking: Jan De Vos

GROEP DEKETELAERE

TOTALE
RENOVATIE

DUURZAME
ENERGIE

MAAT-
MEUBILAIR

WWW.GROEPDEKETELAERE.BE

Duurzaam verbouwen in vertrouwen

U wenst uw woning energie vriendelijk te maken?
Wij kijken wat u nodig heeft voor een optimaal
energierendement en zorgen vervolgens voor een
correcte plaatsing.

- Energieaudit
- Zonnepanelen
- Zonneboilers
- Isolatie
- Warmtepompen
- Micro-WKK
- Opvolging & onderhoud

GROEP DEKETELAERE

Gistelsteenweg 83 • Varsenare • 050 38 84 14 • info@groepdeketelaere.be

Spannende wanden & plafonds

PLAFOTEX

WWW.PLAFOTEX.BE

Spanplafonds en wanden in hoogwaardig textiel

- In één dag
- Zonder overlast
- Aangepaste verlichting
- Randloos
- Akoestische plafonds
- Diverse kleuren
- Foto-wanden en plafonds

Onze toonzaal is open van 13.30u tot 17.00 u van maandag tot vrijdag of op afspraak

PLAFOTEX

Gistelsteenweg 83 • Varsenare • 050 96 12 34 • info@plafotex.be

Vredeskwesties

voor en tijdens de Eerste Wereldoorlog

François Crepain, past voorzitter

DEEL 7/1 – Een www ‘avant la lettre’?

Ja, maar dan wel een ‘World War Web’

Voorwoord

Vorig artikel heb ik geëindigd met de tekst van de Dodendans. *‘Heen en weer, de dood is in beweging!’* De vredespogingen hadden geen bovenhand op de duistere krachten die de Westerse samenleving naar de afgrond zouden helpen leiden. Die samenleving, gedefinieerd als een groep mensen die samen een systeem vormen waarbinnen interacties bestaan tussen de groepsleden. Die interacties maken uit dat de samenleving een evolutief dynamisch geheel is. In dit artikel werd aangetoond dat veel interacties en krachten de samenleving van de negentiende eeuw in grote verwarring brengen en dat er één wel zeer dominant schijnt te worden. In alle lagen van die samenleving, zonder onderscheid van klasse of leeftijd, heerst er een sfeer van ongenoegen, onbehagen en afkeer die resulteert in een crisisgevoel. Die afkeer uit zich ook bij de jongeren. Bij de jeugd uit de betere klasse leeft er een identiteitscrisis. In Ascona, een Italiaans vissersdorpje aan het Lago Maggiore stichten jongeren een natuurcommune ‘Monte Verità’. Ze verzetten zich tegen het koude zielloze materialisme en willen terug naar en met de natuur leven (een ware pré-hippie beweging!). Door die algemene sfeer van ontevredenheid en ongemak voelde men zich ook broos en kwetsbaar. De regeerders vangen die spanningen op en gaan, al of niet onder druk van die geheime, dominante

*Natuurcommune Monte-Verità Ascona Anno 1900
(Fondazione Monte Verità)*

duistere krachten, die een sfeer van angst en schrik opwekken, trachten een meer serene atmosfeer te creëren. De angst en paranoia zetten de staatslieden aan om alle mogelijke afweersystemen en defensieve strijdmechanismen op te bouwen, want in wezen is het politieke evenwicht en de relatieve rust op het internationale toneel waarin Europa zich bevindt zeer fragiel. Het afweersysteem bij uitstek is het sluiten van akkoorden met bevriende naties of zelfs met potentiële vijanden. De beleidmakers gaan dan ook koortsachtig op zoek naar geschikte partners om verdragen te onderhandelen. In enkele decennia tijd worden zeer veel samenkomsten en conferenties belegd, waarop dwingende of al of niet 'niet-verbindende' afspraken gemaakt worden. Het is alsof iedereen een acute aanval van 'conferencitis' heeft. Met het resultaat dat boven de hoofden een serieus spinnenweb gesponnen wordt. Alle verdragen, conventies, akkoorden of afspraken van dat diplomatiek net zijn naar hun uiterlijk of hun inleidende woorden vredesverdragen of akkoorden om het evenwicht te handhaven, of conventies om de vrede in de hand te werken of de veiligheid te bevorderen, enz.. Vrede is dus de beweegreden! Bijgevolg is het logisch dat we in het kader van ons onderzoek naar de vredesinitiatieven deze verdragen hier ter sprake brengen.

Vrede! Maar is dit wel zo?

Deze bijdrage zal trachten dit spinnenweb te ontwarren en daarbij zal de vraag oprijzen of die verdragen wel zo rustgevend en vredesbevorderend waren. Het kan best zijn dat de opsomming niet volledig is, maar ik hoop toch dat de voornaamste zijn opgesomd. Ook dient gezegd dat sommige ervan ogenschijnlijk niet direct in verband te brengen zijn met één van de toekomstige hoofdactoren maar toch een rol zullen spelen in het sneeuwbaaleffect dat zal starten na de moord in Sarajevo.

Gaat u mee op deze soms niet gemakkelijke zoektocht?

De Driekeizersbond (1873)

Status quo

We zijn verplicht om even in de geschiedenis terug te gaan. Na de voor de Fransen fatale afloop van de Pruisisch-Franse oorlog (1870-1871) en het daarop volgende vredesverdrag van Frankfurt, waarbij Elzas-Lotharingen van Frankrijk wordt afgenomen en aan het nieuwe Duitse keizerrijk toegevoegd, heeft Bismarck schrik van een Franse revanche en gaat hij zich indekken door een politiek akkoord (de Driekeizersbond) te sluiten met de Keizer van Oostenrijk en de Tsaar van Rusland, waarbij de ondertekenaars zich verbinden samen te werken om het bestaande Europese evenwicht te behouden.

Wat hield dit in voor Bismarck? Een status quo voor het gloednieuwe verenigd Duitsland behouden. Pruisen had immers voordien samen met Oostenrijk een roddeltje uitgevochten tegen Denemarken om het bezit van Sleeswijk-Holstein. Een weinig later zet hij de zaken op orde met Oostenrijk tijdens de Pruisisch-Oostenrijkse oorlog, wat hem veel terreinwinst opbrengt. Tenslotte rekent hij af met Frankrijk, wat eindigt met het toeigenen van Elzas-Lotharingen. Nu moest hij zijn buit veilig stellen, want hij vreesde voor een mogelijk akkoord dat Frankrijk zou kunnen sluiten met Oostenrijk en Rusland om aldus het pas geboren Duitse Keizerrijk te verstikken. Zijn voor de hand liggende conclusie luidde: ik moet twee van de drie aan mijn kant hebben.

Een 'status quo' is voor hem de geschikte formule. Men weet wat iedereen heeft en men houdt er zich aan, of zoveel mogelijk toch!

Congres van Berlijn

Maar dan komt de Russisch-Turkse oorlog – waarover we het in deel 4 hadden en over de invloed ervan op Bertha von Suttner als vredes-activiste – roet in het eten gooien. Rusland komt als overwinnaar uit die oorlog die eindigt met het verdrag van San Stefano. Dit verdrag

geeft Rusland dankzij o.a. het oprichten van Bulgarije een grote invloed in de Balkan. Dit is niet naar de zin van niet alleen Groot-Brittannië maar ook Oostenrijk. Die laatste is van mening dat het evenwicht waarop de Driekeizersbond is gebaseerd verstoord wordt, daar de invloed van het panslavisme in die regio te groot wordt. Het verdrag wordt door de andere mogendheden niet erkend, waarop Bismarck een internationaal congres bijeen roept om dit verdrag wat bij te stellen, lees: wat terug te schroeven.

San Stefano - Vrede ondertekend (Wikipedia)

Tijdens het Internationaal Congres van Berlijn (1878) worden alle problemen, zowel in Afrika als in Oost-Europa en Klein Azië, besproken en (voorlopig?) opgelost. De harmonie is schijnbaar hersteld en Bismarck mag weer op zijn twee oren slapen. Of toch niet?

De 'Zweibund' of de Tweebond (1879) De beroemde 'Oorvegenbrief'

De misnoegde Tsaar

Bismarck heeft het weer kunnen maken: Duitsland heeft geen vijanden meer. De rust en vrede tussen de drie hoofdactoren op het geopolitieke toneel van het vasteland is terug. Maar Rusland voelt zich ondanks alles benadeeld en vernederd. Voornamelijk de Russische diplomaten die zich tijdens het congres volledig geïsoleerd voelden en niet gesteund werden door hun Duitse collega's.

Er ontstaat een soort diplomatieke vete tussen de tsaar en de keizer. Dit dispuut wordt eerst door Bismarck en de Russische staatskanselier

Alexander Furst Gortschakow uitgevochten via briefwisseling en persberichten en het gaat de geschiedenis in als de minder gekende 'Zwei Kanzler Krieses'. Het bereikt zijn hoogtepunt met de beruchte 'Ohrfeigen Brief' van augustus 1879, waarin de Tsaar Alexander III zich bij zijn oom Wilhelm I beklagt en zich bezorgd maakt (en een oorveeg uitdeelt aan zijn oom) over de eerder anti-Russische en pro-Oostenrijkse houding van de Duitse diplomaten tijdens de besprekingen over de Balkan-

Tsaar Alexander III (Wikipedia)

crisis en het Congres van Berlijn. De tsaar vraagt verzoenend zijn oom een ontmoeting te beleggen. Deze zal doorgaan in Alexandrovo op 03 september 1879. De inhoud van de gesprekken is niet gekend, maar die ontmoeting eindigt in feite op een breuk. De Dreibund is begraven!

Bismarck aan zet

De houding van Rusland tijdens die crisissen had Bismarck doen twijfelen aan de waarde van de Keizersbond, zodat hij toenadering zoekt tot Oostenrijk-Hongarije. Terwijl de Keizer nog in Alexandrovo is, sluit Bismarck op 24 september 1879 in Wenen met de Oostenrijkse minister Andrassy een geheim bondgenootschap af. Dit bondgenootschap, de Tweebond, heeft de bedoeling zich indien nodig te kunnen beschermen tegen een agressief wordend Rusland en te helpen indien Rusland één van beide zou aanvallen.

Dit is natuurlijk niet zeer eerlijk. Wanneer men een verbond heeft om het evenwicht te behouden en men tegelijkertijd met een van de verbonden een wantrouwen uit t.o.v. de derde. Wat is dan voor Rusland de waarde nog van het stukje papier dat de Driekeizerbond noemt? Verwaarloosbaar!

De Driebond Triple Alliance (1882) samen met Italië

Niet alleen Rusland was niet opgetogen over de besluiten van het Congres van Berlijn, want ook Italië was er niet tevreden mee, vermits

Oostenrijk een zekere controle krijgt over een deel van de Adriatische kust (Oostenrijk had administratieve voogdij over Bosnië- Herzegovina verkregen). Die ontevredenheid neemt nog toe wanneer Frankrijk een Engelse 'laissez-faire' in Tunesië voert. Tunesië, dit stukje Afrika dat sedert mensenheugenis de achtertuin is van Italië, denk maar aan Carthago! Daarop sluit Italië een verdrag met Duitsland, waarin wordt bedongen elkaar te steunen in het geval één van beiden wordt aangevallen door Frankrijk. Wat later zal Italië, dat zich bedreigd voelt door de Franse expansiepolitiek in Noord-Afrika, een stap verder zetten en zich in 1882 bij de Tweebond aansluiten, ondanks de gespannen sfeer tussen Oostenrijk en Italië, dat aanspraak maakt op Zuid-Tirol dat deel uitmaakt van het Oostenrijkse Rijk. Het was dus een moeilijke keuze tussen de belangen in Noord-Afrika en deze in Zuid-Tirol. Dit stukje grondgebied in Oostenrijk wordt onder zware druk van de Irredentistische beweging door Italië opgeëist.

Umberto I Koning van Italië (Wikipedia)

Eén van de belangrijke punten in het verdrag van de Driebond bepaalt dat elke wijziging aan de grenzen van de Balkan slechts mag gebeuren met respect voor de belangen van Italië in deze regio. Italië beseft heel goed dat deze toetreding, in Londen kwaad bloed kan zetten. Dus geeft Italië zeer duidelijk aan dat deze verbintenis zeker niet mag gezien worden als een vijandige houding ten aanzien van Groot-Brittannië.

Later in die bijdrage zullen we zien dat in 1911 de Italiaanse invasie in Eritrea begint. Italië zal tijdens die oorlog een stuk in Libië bemachtigen. Daarna kan Italië de zaak Zuid-Tirol aanpakken. In 1915 zal Italië overstappen naar de Geallieerden die in het Verdrag van Londen alles beloven wat de Irredentisten in Zuid-Tirol vragen. Kwestie van 'sacro egoïsme' of 'voltare casacca', in mooi Vlaams vertaald als 'kazakkedraaien',

Het Verdrag van Gastein (1883)

Afgesloten tussen Roemenië, Duitsland en Oostenrijk-Hongarije

Dit verdrag is niet te verwarren met een reeds in 1865 getekend verdrag tussen Pruisen en Oostenrijk, dat de kwestie Sleeswijk-Holstein moest regelen en dezelfde naam draagt.

Zoals het wel nog gebeurt, is het weer in een kuuroord dat belangrijke diplomatieke gesprekken gevoerd worden. Ditmaal in Bad Gastein bij Salzburg, waar een Roemeense delegatie onder leiding van koning Carol I de Duitse en Oostenrijks-Hongaarse keizers ontmoet, om er een verdrag af te sluiten. Dit gaat gepaard met een geheim militair akkoord, dat voorziet in een deelname van het Roemeense leger in het geval Rusland een aanval zou ontketenen. Roemenië zal in 1914 niet deelnemen aan de oorlog omdat Rusland niet de oorlog verklaart en er dus geen sprake is van de 'casus belli' die het verdrag activeert. Roemenië zal wel zijn troepen in gereedheid brengen, maar blijft voorlopig neutraal. Deze Roemeense neutraliteit staat bekend als 'l'Expectative armée' of de gewapende afwachting.

Betekent dit reeds een begin van een ommezwaai in de Roemeense politiek? Roemenië zal pas in augustus 1916 in de oorlog treden. Niet met Duitsland en Oostenrijk-Hongarije, maar wel tégen hen aan de zijde van Rusland.

Rugdekkingsverdrag 'Rücksicherungs' (1887) of ook 'Herverzekeringsverdrag' genoemd

Bismarck wil Rusland te vriend houden

We hadden reeds aangehaald dat in 1887 Rusland de Driekeizersbond had verlaten, waardoor de garantie op het behouden van het voor Bismarck zo belangrijk evenwicht twijfelachtig wordt. En dus gaat Bismarck, die geen oorlog wenst en zeker niet met Rusland, terug met Rusland praten om toch maar zijn goede bedoelingen t.o.v. Rusland duidelijk te stellen. Hij belooft de Duitse neutraliteit indien Oostenrijk

*Rugdekking Spotprent
Punch Safe me from*

ten strijde trekt tegen Rusland en dus zal Duitsland Rusland niet in de rug aanvallen. Vandaar de benaming 'Rugdekking'. Veel mooie beloften en voornemens om Rusland te sussen. Tot zover is alles klaar en zuiver en mag het verdrag het daglicht zien. Maar in de overeenkomst zit ook een addertje onder het gras, want in een artikeltje belooft Duitsland niet tussen te komen ingeval Rusland het Ottomaanse Rijk aanvalt om de Dardanellen

in handen te krijgen. Een jarenlange droom van de tsaar die echter niet past in de politiek van Groot-Brittannië die de zeestraten op slot wil houden en zeker ook niet in de politiek van Oostenrijk, bondgenoot van de Tweebond. Die belofte wordt verzegeld in het 'Herverzekeringsverdrag' dat Bismarck om duidelijke redenen angstvallig geheim houdt, zeker voor Oostenrijk.

Houdbaarheidsperiode van 3 jaar

Het verdrag heeft een tijdsduur van 3 jaar en moet hernieuwd worden in 1890. Ondertussen is Bismarck evenwel in ongenade gevallen bij Keizer Wilhelm II en vervangen door Graaf Georg Leo von Caprivi. Die nieuwe kanselier is, zoals in vorige artikels reeds vermeld, geenszins een kopie van zijn voorganger, de ijzeren Rijkskanselier, maar een zwakker figuur die sterk onder de invloed staat van de ambtenaren van het ministerie van buitenlandse zaken. Deze zijn zeer pro-Germaans gezind en raden hem af dit verdrag te vernieuwen, daar er een grote kans bestaat dat dit addertje weleens van onder het gras zou komen, wat in Wenen grote verwondering zou opwekken en in Londen zeker de zo gevreesde 'Tabloids' zou halen!.

Dus wordt dit verdrag door Duitsland niet hernieuwd en het verdwijnt in 1890 definitief in de archiefkast! Dit zal later door vele historici als een fatale fout beschouwd worden. Met reden, want de tactiek van Bismarck, die erin bestond twee van de drie mogelijke tegenstanders aan zich te binden, is door zijn opvolger vergeten. En nu creëert Duitsland de ruimte waar de tegenstanders 'stante pede' in duiken en naar hartenlust kunnen spelen. Ze hebben de ideale gelegenheid om de door Duitsland zo gevreesde 'Einkreisung' (insluiting/omsingeling) in te luiden. Het hierna volgende verdrag is daar reeds het onmiddellijk gevolg van.

Intermezzo

In de inleiding vroeg ik u om samen op zoektocht te gaan. Maar tijdens het neerpennen van de resultaten van die tocht vond ik dat de opsomming van de verschillende verdragen me deed denken aan een opeenvolging van beelden, prenten, schilderijen, zoals dit kan in een museum of op een tentoonstelling. En mijn gedachten dwaalden af naar een tentoonstelling van 146 jaar geleden, toen werken van een zekere Viktor Hartmann werden samengebracht in de Academie voor Schone Kunsten in Sint Petersburg.

Modeste Moussorski, vriend van de pas overleden kunstenaar, bracht er een emotioneel bezoek en componeerde er zijn zeer gekend werk 'Tableaux d'une Exposition'. Een wandeling met tien 'tableaux', muzikaal beschreven en innig beleefd door Moussorski, telkenmale gescheiden door een tussenpassage, die hij een 'promenade' noemt.

*Het is zeker niet de bedoeling die 'tableaux' te beschrijven, maar laat ons inbeelden dat we nu **onze eigen** expositie binnengaan, begeleid door Modeste Moussorski. De muziek denkt u er uiteraard zelf bij! Volg de blauwe route maar.*

*Schilderijtentoonstelling
Affiche en de toondichter Modeste
Moussorgsky (Wikipedia)*

Het eerste werk waarvoor we blijven
stilstaan is 'L'Entente Cordiale'

De eerste prent stelt 'Gnomus' voor. Een klein misvormd genie, dat leeft in de onderwereld met alle schatten waarvan hij alle geheimen kent. Kennen wij alle verborgen geheimen van de Entente?

Het Frans-Russisch 'Bondgenootschap' (1892)(1899 ?)

In de literatuur ook wel de Tweebond of 'Duplice' genoemd. Niet te verwarren met de Tweebond tussen Duitsland en Oostenrijk-Hongarije.

Een dynamiek van defensieve naar offensieve verdragen en een keerpunt in de inhoud en de geest van de verdragen!

Aan dit bondgenootschap zal in deze bijdrage meer aandacht besteed worden, omdat het een keerpunt betekent in de geschiedenis van de verdragen en internationale overeenkomsten. Tot nu toe waren alle overeenkomsten in essentie defensieve akkoorden. *'Ik beveilig mij door niet aanvalsakkoorden met mogelijke vijanden af te sluiten'* was de teneur ervan. We kunnen er inkomen dat die afspraken van dien aard zijn dat ze in een zekere zin vredelievend zijn, omdat ze een eventueel conflict beperkt en lokaal kunnen houden.

Met dit Frans-Russisch akkoord komt er een keerpunt in deze begrijpelijke logica, want nu ziet men in de verdragen een nieuw element: *'indien jij wordt aangevallen, schaar ik me aan jouw kant en zal ik actief met je meevechten'*. Dit is een uitgesproken agressieve houding, die bovendien een multiplicatiefactor voor het aantal vechtende partijen is. Die kentering is in feite ingetreden na het Fashoda akkoord en kan beschouwd worden als een primeur op initiatief van de Franse buitenlandminister: Théophile Delcassé.

We halen Christopher Clark aan: *'De wereldhistorische consequenties van deze transformatie zijn moeilijk te overschouwen, want de verhoudingen tussen de Europese staten werden vanaf dit moment aangestuurd door een nieuwe nog onbekende dynamiek'* ⁽⁸⁹⁾

Een humeurige Tsaar

Het isolement waarin Frankrijk door Bismarck na 1870 als een mummie was gewikkeld, moest doorbroken worden. Het moment om dit te doen was aangebroken met het niet hernieuwen van Rugdekkingsverdrag. De Russische tsaar was reeds een tijdje ongerust over de geheime en achterbakse Duitse manipulaties. Hij was onder meer zeer ontsteld over de 'minder goede' of zelfs 'niet naleving' van bepaalde afspraken die in het verdrag van Berlijn waren uitgestippeld, zoals bvb. de oprichting van een verenigd Bulgarije (*)

Met het ontslag van Bismarck (1888) zagen de Franse diplomaten het ogenblik gekomen om uit hun schelp te komen en om de betrekkingen

met Rusland gemoedelijker te maken. Wat financiële tegemoetkomingen en wat vriendschapsbezoekjes tonen de goede wil van Frankrijk om de betrekkingen met Rusland te verbeteren. Een eerste Russische lening wordt in Parijs op de beurs verhandeld, hoge Franse militairen gaan hun Russische collega's opzoeken om de nieuwe Franse wapens voor te stellen, enz... Deze eerste pogingen leiden tot wat losse afspraken.

Klein 'fait divers' veroorzaakt een diplomatieke breuk

Ondertussen was in 1889 ook een Duitse poging tot 'vrijage' met Frankrijk (1889) ondernomen, maar die prille 'affaire' wordt brutaal afgebroken door een privébezoek van de vroegere keizerin en moeder van Wilhelm II aan Parijs. Wanneer die dame wordt opgemerkt, wandelend in de parken van Versailles en Sint Cloud, ontstaat er een ware hetze, opgezet door de Franse nationalist en opgeblazen door de pers. De atmosfeer wordt er zo grimmig en de moeder-keizerin voelt zich zo bedreigd en onvriendelijk tot vijandig, behandeld, dat ze noodgedwongen en onverwijld met al haar bagage naar huis terugkeert. Hierdoor barst de opvliegende Keizer in een razende woede uit. En einde verhaal!

Un accord intime (1892)

Na deze korte onderbreking herbeginnen de Franse toenaderingspogingen, teneinde de gedane afspraken om te vormen tot *'un accord intime'* zoals de tsaar het noemde. Deze nieuwe toenadering wordt in juli 1891 door tsaar Alexander III met vreugde begroet met een groot publiek feest in bijzijn van de Franse vloot. Deze gesprekken leiden in 1892 tot een overeenkomst. Christopher Clark noemt dit akkoord *'une liaison dangereuse'* ⁽⁹⁰⁾. De tsaar wenst om begrijpelijke redenen, want de inhoud is zeer anti Duits, dat dit akkoord 'intiem' (geheim) moet blijven. Maar dit geheim verbond, zoals de tsaar dit wilde, moest aan de Franse Assemblée voor goedkeuring voorgelegd worden en zou dus uiteraard het predicaat 'geheim' verliezen. Met een spitsvondige omschrijving wordt het woord *'alliance'* of verbond in de tekst vermeden of verdoezeld, om een publieke bespreking binnen de Assemblée te vermijden. Zodoende wordt het ontwerp slechts een 'akkoord' dat op het niveau van de regering (ministerie) kan geregeld worden. Maar in dit simpel 'akkoordje' staat letterlijk: *'Beide partijen verplichten er zich toe samen te overleggen ... sur toute question de nature à mettre en cause la paix générale'* en er is ook de verplichting om hun strijdkrachten *gelijktijdig* in te zetten *'si la paix était menacée par l'initiative de la Triple Alliance'*.

John Bull en Marianne keren
Wilhelm de rug toe.
Spotprent (Punch)

(*) Een zelfstandig Bulgarije, waar de troonpretendent voorop geschoven door de Duitse keizer, een zekere Ferdinand van Saksen-Coburg-Gotha het haalde op deze, die de tsaar het liefst op de troon had gezien. Daardoor gaat de Slavische invloed op dit stukje Oost-Europa nog meer afzwakken

De vrede is gered!

Het gevolg is klaar en duidelijk: indien er een oorlog uitbreekt of er een schijn van onheil is, staat Duitsland onmiddellijk voor een tweefrontenoorlog! Von Caprivi, de Duitse kanselier, is er echter gerust in want volgens hem is Europa nu weer ingedeeld in twee evenwichtige blokken. Het principiële Europees evenwicht dat zo aan het hart ligt van de Keizer is echter maar schijn en daarbij kent hij nog niet de verdere uitwerking van dit document, gedateerd 1892!

De nieuwe vriendschap wordt in de Franse pers bejubeld en de hemel ingeprezen, ondanks de enorme ideologische kloof tussen de twee maatschappelijke politieke stelsels: een zeer autocratisch Rusland en een uiterst radicaal republikeins Frankrijk. Het akkoord is nog niet getekend, maar men doet reeds alsof dit wel het geval is. Het bezoek van de Franse vloot aan Cronstadt in 1892 wordt beantwoord met een tegenbezoek van een Russisch eskader aan Toulon op 13 oktober 1893. De vrede is gered! Een opgetogen Franse president Sidi Carnot brengt een toast uit op de 'Wereldvrede'!

Bezoek aan Toulon- Toast op de vriendschap
(foto François Crepain)

Een geheim militair akkoord (1894) – de Wereldvrede?

De Franse Generale staf is echter niet tevreden met de tekst en wenst een betere en meer precieze beschrijving van de 'wederzijdse verbintenissen'. De inkt van het document is nog niet droog of de generaal Raoul Le Mouton de Boisdeffre, chef van de Franse generale staf, wordt met een meer gedetailleerde tekst van een militaire conventie naar Sint Petersburg gezonden voor verder overleg. De tsaar is onzeker, wacht en blijft twijfelen. Ik denk dat Tsaar Alexander III goed beseft dat dit te ver gaat en dat dit niet bevorderlijk kan zijn voor de precaire Russisch-Duitse verstandhouding. Maar de onverwachte dood op 49-jarige leeftijd van de initiatiefnemer tsaar Alexander III en het feit dat Nicolaas II nog niet voorbereid was op de plotse verantwoordelijkheden die op zijn schouders kwamen te rusten, alsook het mogelijke aandringen van de Franse diplomaten, kunnen verklaren waarom de jonge Tsaar Nicolas' amper 4 maanden na de dood van zijn vader heeft toegegeven.

Een definitieve tekst wordt dus pas begin 1894 door beide partijen goedgekeurd in een document dat ultra geheim zal blijven tot het einde van de oorlog in 1918. Het was zo agressief gericht tegen Duitsland

dat men het angstvallig verborgen hield. Het kreeg de naam als zijnde een akkoord dat de nationale veiligheid bevorderde, maar men vergat te vermelden dat het hoofdzakelijk militair geïnspireerd was. In 'Histoire Universelle' lezen we 'Ainsi, le peuple français se trouvait lié par un contrat dont il ignorait les termes'.⁽⁹¹⁾

Nicolaas op bezoek

Het bezoek van de nieuwe tsaar Nicolaas II aan Parijs op 7 oktober 1886 wordt een overweldigend populair feest. De eerste steen van de prachtige brug 'Alexandre III' over de Seine wordt door de tsaar met een gouden truweeltje in de verse mortel gelegd. De brug zal de naam van zijn vader en bedenker van dit 'Akkoord voor de Vrede' dragen.

Parijs -Prachtige 'Pont Alexandre III' over de Seine

Euforie! Er worden op de beurs in Parijs zeer veel aandelen van allerlei Russische spoormaatschappijen voor zeer veel geld verhandeld. Zodoende leent Frankrijk enorme sommen geld aan Rusland, waarvan een groot deel besteed wordt om het Russische strategische spoorwegennet uit te breiden, met de achterliggende gedachte op die manier het troepentransport naar de grenzen met Duitsland vlugger en intensiever te kunnen laten gebeuren. 'Le bon peuple de France, ému et reconnaissant, se prépare à vider son bas de laine en faveur de la 'nation amie et alliée.'⁽⁹²⁾ Arme mensen! Hun spaarcenten zullen in 1917 in rook opgaan en de wollen kous zal leeg blijven! Iedereen heeft wel nog op een of andere rommelmarkt die veelkleurige prachtige Russische aandelen gezien, die in 1917 geen prikje meer waard waren, omdat ze na de Russische revolutie niet erkend werden door de Bolsjewieke regering.

Russische spoorweglening
(Stockhold Gallery)
Zonder waarde

Wat tekst en uitleg

Er moet wel gezegd worden, dat alhoewel de Frans-Russische conventie van 1892/93 een uitgesproken militair akkoord was, het niet alleen uitsluitend een bedenkfel was van hoge militairen, maar dat het ook duidelijk een politiek verdrag was, want met kennis van zaken goedgekeurd door beide staatshoofden en hun verantwoordelijke ministers. Natuurlijk blijft de boventoon duidelijk een oorlogstoestand.

Tenslotte gaat het alleen over wanneer en hoe de oorlog moet beginnen!

Artikel 2 is het meest opvallende, waarin wordt vastgelegd dat mobilisatie van één der Triple Alliance landen, Duitsland, Oostenrijk-Hongarije of Italië, voor de ondertekenaars reeds voldoende is om zelf ook, zonder verder voorafgaand overleg, onmiddellijk te mobiliseren en hun troepen zo dicht mogelijk aan de grenzen samen te trekken.

In het volgende Artikel 3 wordt overeengekomen dat de aan de grens samengetrokken troepen dan onmiddellijk tot de aanval op Duitsland zullen overgaan, zodat dit land zich dan tegelijk op twee fronten, in het oosten en in het westen, zal moeten verdedigen. En daarbij wordt zelfs vastgelegd uit hoeveel manschappen deze troepen zullen bestaan, namelijk 1.3 miljoen Fransen en 800.000 Russen.

In essentie willen beide artikels wijzen op het feit dat de mobilisatie van slechts één der driebondenlanden al voldoende is voor Rusland en Frankrijk om niet alleen zelf eveneens te mobiliseren, maar nadien ook onmiddellijk ten aanval te trekken. Ten aanval tegen wie? Er wordt in die conventie heel specifiek gezegd dat die aanval op Duitsland zal gericht zijn, zelfs indien Duitsland niet gemobiliseerd heeft, zal de aanval niet op Oostenrijk of Italië gebeuren, zelfs indien één van die beide naties wel zou gemobiliseerd hebben.

Dit verdrag is dus een regelrechte potentiële oorlogsverklaring aan Duitsland met – zoals bij een geneesmiddel – de gebruiksaanwijzing erbij! Namelijk met de nodige manschappen en op twee fronten!

Duidingen en gevolgen.

- Ik laat de historicus Hans Andriessen aan het woord: *'Aan de betekenis van dit verdrag van 1892 en de daarbij behorende geheime militaire conventie, moet zeer grote betekenis worden gehecht en dat is bij de geschiedschrijving over deze periode niet altijd het geval geweest.'*⁽⁹³⁾

- Of nog: *'Die Frans-Russische geheime militaire conventie legde de grondslag voor de Europese oorlog en hij moet gezien worden als de "guideline" voor de regeringen en de militairen van beide landen voor de te volgen politiek, de ontwikkeling van de gezamenlijke strategie en de vaststelling van het ultieme doel namelijk de vernietiging van de voornaamste vijand, Duitsland.'*⁽⁹⁴⁾

- Belangrijk is ook te vermelden dat met deze Conventie de 'Einkreisung' of insluiting van Duitsland zwart op wit op papier komt.

- Onmiddellijk na het ondertekenen geeft de Franse regering toelating om Russische, door de staat gegarandeerde leningen, op de beurs van Parijs in omloop te brengen voor een jaarlijks bedrag van 450.000.000 Franc. Er is echter één belangrijke voorwaarde aan verbonden: deze leningen moeten aangewend worden om het Russisch spoorwegennet naar het westen – en naar de Duitse grens – uit te breiden. Dit met het enige weliswaar verdoken doel de mobilisatietermijn van de Russische troepen te verkorten! De Duitse historicus Herfried Münckler bevestigt

nogmaals dat met die maatregel het defensieve pact de facto een offensief verbond wordt. Uit de protocollen van de jaarlijkse Frans-Russische stafbesprekingen kan men lezen dat in 1911 werd afgesproken dat uiterlijk binnen 14 dagen na mobilisatie, Russische troepen Oost-Pruisen zouden binnenvallen. Dit betekent dat het Duitse Von Schlieffen-plan, dat uitging van een Russische mobilisatieperiode van 12 tot 16 weken, tot in de kern wordt aangetast.

- *'Het offensieve karakter van dit verdrag wordt nog duidelijker door mobilisatie in wezen oorlog betekent.'* zegt de Franse generaal Boisdeffre (**).

- Natuurlijk wordt heel hypocritisch in de aanhef van de Conventie solemneel verklaard: "Frankrijk en Rusland, beide gedreven door de wens de vrede te handhaven en slechts tot doel hebbend voorbereid te zijn op de eventualiteit van een niet door hen geprovoceerde aanval door de landen aangesloten bij de Triple Alliance, gezamenlijk of van een van hen, zijn de volgende maatregelen overeengekomen". En die maatregelen zijn samengevat in de drie daarop volgende artikels, waarvan we er twee hiervoor hebben geciteerd. We kennen dit! *Eerst wat ether op een watje en dan de pikuur!*

- Men had in de pers ervoor gezorgd dat het Franse volk ervan overtuigd was dat het akkoord alleen defensief bedoeld was en dat het de veiligheid van de natie verzekerde. Maar in wezen beseften men de draagwijdte op lange termijn ervan niet. In feite toonde het ook de macht van de militairen over de diplomatie aan. Zo lezen we in de 'Histoire Universelle' 'Par son inspiration strictement militaire, il consacrait la suprématie des états-majors sur les chancelleries. Désormais, la paix et la guerre ne sont plus seulement l'affaire des diplomates (zie vorig Deel 6 over het militarisme). Les généraux responsables de cette opération difficile et complexe qui s'appelle la mobilisation, pourront exiger le déclenchement du mécanisme à la moindre alerte.'⁽⁹⁶⁾ De regeringsleiders gaven hun bevoegdheden en verantwoordelijkheden in handen van de militaire staven. Ieder incident kon nu geïnterpreteerd worden als een 'casus foederis' en aangegrepen worden om gezamenlijk, Rusland en Frankrijk het fatale startschot te geven. Er is echter nog een zeer praktisch probleem: Rusland is militair er momenteel nog niet klaar voor! Dus nog wat wachten! Volgens militaire deskundigen zou dit pas in 1917 het geval geweest zijn.

- Op 09 augustus 1899 wordt een diplomatieke alliantie afgesloten tussen Rusland en Frankrijk, die deze militaire conventie en afspraken van zes jaar geleden (1893) zal vervullen en in een meer diplomatiek kleedje steken.

Generaal Le Mouton de Boisdeffre

(**) Franse generaal Le Mouton de Boisdeffre, die deel nam aan de voorbereidende gesprekken van dit verdrag, zou na de ondertekening ervan, de Tsaar toegefluisterd hebben "Mobilisatie is hetzelfde als een oorlogsverklaring. Mobiliseert men dan dwingt men de vijand hetzelfde te doen. Men kan de vijand niet toestaan een miljoen man aan de grenzen te laten mobiliseren zonder dat zelf ook te doen op straffe van de onmogelijkheid zichzelf nog te kunnen verdedigen of het initiatief te nemen"⁽⁹⁵⁾

- De lange aarzeling van Alexander III kan volgens mij wijzen op het feit dat de tsaar niet uit was op de vernietiging van Duitsland. De Duitse houding na het Congres van Berlijn was mijns inziens niet van dien aard en dit gewicht, om een dergelijke oorlogsverklaring in spe tweeweg te brengen. We kunnen dit met de huidige woorden een *'overreaction'* noemen. Daarom hield de tsaar eraan dat dit akkoord ultra geheim moest blijven. Het artikel 7 van de Conventie benadrukt nogmaals: *"Toutes les clauses énumérées ci-dessus seront tenues rigoureusement secrètes"*. De tsaar was niet uit op oorlog, want Rusland had andere katten te geselen. Wat trouwens wel uit latere contacten met Duitsland zal blijken, want zijn enige doel was de zeestraten voor zijn Zwarte Zee vloot weer toegankelijk te maken en daarin kon Frankrijk hem misschien helpen. Maar de Russische militairen waren waarschijnlijk begeistert door de Franse jovialiteit en waren te zwak om hun Franse zeer gedreven collega's wat te temperen. Daarbij gaven de Russische diplomaten ook gedeeltelijk verstek of waren waarschijnlijk gewonnen voor de Franse aanlokkelijke financiële voorstellen die de Russische bankroete staatskas weer zouden aanvullen. Ik vraag me af, indien Alexander III, gekend als een zachtaardige vredelievende vorst, nog had geleefd, hij dit akkoord zonder verdere wijzigingen zou getekend hebben.

- Nicolaas II was onervaren en te zwak, wat later nog meermaals zal bewezen worden, om de dynamiek af te remmen en hij werd waarschijnlijk voor het blok gezet (forcer la main). Bij zijn aantreden was Nicolaas 26 jaar oud en deed hij volgende beangstigende bekentenissen aan zijn neef Groothertog Alexandre Mikhaïlovitch *'Que dois-je faire? Je n'ai pas été préparé à régner. Je ne comprends rien aux affaires d'Etat. Je n'ai pas la moindre idée de la façon dont on parle*

aux ministres... en hij vervolgde met een pathetische uitroep *'Je n'ai jamais voulu être tsar!'*⁽⁹⁷⁾

- Dit verdrag betekent een ware ommekeer in de inhoud en de geest van de verdragen die zullen volgen. Het is ingegeven door de *'revanche'* ideologie van Théophile Delcassé waarvan hij de medeontwerper is. Het algemeen besluit luidt zonder enige tegenspraak of twijfel: *'Al bij al heeft deze Conventie enkel in de aanhef iets met vrede te maken!'*

Théophile Delcassé
Bing.com/Images

Na een korte 'promenade' komen we in Italië aan het tweede tafereel: *'Il Vecchio Castello'* Italië, het oude kasteel.

Het Prinetti-Barrère Akkoord (1902)

Afgesloten tussen Italië en Frankrijk

Een Savoyaard op de troon

We hadden reeds gezien hoe Italië bevreesd is voor de expansiedrang

van Frankrijk rond het zuidelijke deel van de Middellandse Zee. Sedert het einde van de jaren 1800 tracht ook Italië er diplomatiek voet aan de grond te krijgen. Italië dat in 1861 eengemaakt wordt, bestond uit staatjes en vorstendommen die eeuwenlang een eigen staatsbestel en rechtspraak hadden. Het was dan ook in den beginne moeilijk een coherente buitenlandse politiek uit te stippelen. Dit zal echter langzaam veranderen tijdens de laatste decennia van de 19de eeuw, waardoor Italië in 1882 samen met Duitsland en Oostenrijk-Hongarije de Triple Alliance kan vormen.

In 1901 komt Victor-Emmanuel III op de troon. Hij is een nationalist en tracht zijn land economisch en politiek te vernieuwen. Hij is een echte Italiaan, want hij is geboren na de eenmaking. Daarbij is hij als Savoyaard zijn geboorteland en vroegere meester Oostenrijk niet zeer genegen. Zijn Eerste Minister Giuseppe Zanardelli had, als links radicaal, ook reeds zijn antagonistische houding jegens de Triple Alliance laten uitschijnen. De minister van Buitenlandse Zaken, Giulio Prinetti is een Italiaanse zakenman uit het Prinetti naaimachines imperium in Milaan, met wie wel te praten valt, vindt Camille Barrère, Franse ambassadeur in Rome. Daaruit volgt een toenadering tussen beiden, die zijn vruchten zal afwerpen. De misvattingen en misverstanden over de Middellandse Zeegebieden geraken stilaan uitgeklaard. Het daarop volgend akkoord verduidelijkt dat, indien er een grootscheepse herschikking gebeurt van de Noord-Afrikaanse gebieden, Marokko onder Franse controle zal komen en Italië vrij spel krijgt in Libië. Dit akkoord verzegelt de regeling tussen beide landen die sinds 1898 ruzieden over Noord-Afrika.

Giulio Prinetti (Wikipedia)

Liefdesverhouding – Brief uit Londen

Camille Barrère schrijft naar Delcassé, zijn minister van Buitenlandse Zaken: *'Frankrijk en Italië zijn nog niet in het huwelijk verbonden maar hebben toch een liefdesverhouding!'* (vrije vertaling).

In maart 1902 komt er in Rome ook, wat onverwachts, een brief uit Londen toe, waarbij Londen vrijwillig de verbintenis aangaat garant te staan voor het principe dat iedere wijziging aan het statuut van Libië zal gebeuren in overeenstemming met de belangen van Italië.

Bedenkingen

Een brief met gratis belangrijke toegiften is volgens mij wel iets vreemds! Daar moet iets achter schuilen. Op het eerste gezicht zijn dit akkoord en de Engelse officiële brief maar documenten zoals er wel veel in de diplomatieke wereld hun leventje leiden. Maar we gaan wel verder zien dat die documentjes een belangrijke rol zullen spelen in de jaren vóór 1914. Daarom wou ik ze hier zeker ook vermelden. In dit verband citeer ik graag Christopher Clark *'Deze overeenkomsten zijn exemplarisch voor het beleid van concessies dat erop gericht was de greep van de Triple Alliance op Italië, haar minst betrouwbare deelnemer, losser te maken'*⁽⁹⁸⁾

Het Frans-Italiaans verzekeringsakkoord (1902)

Een neutraal Italië?

Moeten we nu alles vergeten wat daarnet is verklaard, of hebben we gedroomd? Ondanks alle terughoudendheid jegens de Triple Alliance wordt die, hoe eigenaardig ook, toch hernieuwd door Prinetti! Maar zijn handtekening is met moeite droog of twee dagen nadien biedt hij Camille Barrère een nota aan, waarin alles van hun aangegane akkoord nog eens bevestigd wordt, maar waarin ook staat dat Italië zich neutraal zal opstellen in een Russisch-Oostenrijks conflict! Dit is een soort verzekeringsakkoord en is in zich wel een stapje verder dan de invloedssferen in Noord-Afrika afbakenen!

Giuseppe Zanardelli (Wikipedia)

schieten elke keer wanneer zijn vrouw ook eens met een andere man danst'.

De Keizer is echter niet op de hoogte van de Italiaanse tweeslachtige houding, want in dit akkoord staat volgende zeer venijnige tekst. *'Italië zal zich ook 'gewild neutraal' opstellen in geval van een aanval (van wie?) en Frankrijk als gevolg daarvan zich verplicht ziet in verdediging van haar eer en haar veiligheid te vechten.'*

Bedenkingen

Het woord 'aanval' zonder enige toevoeging is vaag, maar verwijst volgens mij naar de Frans-Russisch geheime conventie. Dat zou kunnen de betekenis hebben van een incident dat het mechanisme van mobilisatie en oorlog in gang brengt en dat Frankrijk verplicht met Duitsland in oorlog te gaan om haar 'eer en veiligheid' te verdedigen. Dan zou Italië gewild neutraal blijven! Dit mechanisme zal Italië waarschijnlijk niet geweten hebben vermits die Conventie zeer geheim is. Dus ondertekent men een document met verbintenissen waarvan men tenslotte de ultieme gevolgen niet kent! Wat er ook van zij, Italië zou in dit geval wel in gebreke blijven om haar verplichtingen bepaald in de Triple Alliance na te komen.

Ook zal deze tekst ultra geheim blijven en pas bekend geraken wanneer de documenten van het Frans ministerie van Buitenlandse Zaken zullen gepubliceerd worden.

Ook Giuseppe Zanardelli, die oorspronkelijk niet zo hoog opliep met de Triple Alliance, heeft voor die allesbehalve duidelijke Italiaanse positie een mooie uitleg. Hij verklaart dat de Triple Alliance in feite een vredesvolle alliantie is, maar dat alle verdachtmaking en vijandigheid in die alliantie ten overstaan van Frankrijk dient weggewerkt te worden. Dit is natuurlijk warm en koud blazen!

De Duitse Keizer vindt geen graten in dit akkoord en verklaart lichtmoedig voor de *Reichstag* dat *'een man niet hoeft in een kwade bui te*

We rusten even en dromen van het verre Japan, vooraleer onze promenade in de tentoonstelling te vervolgen

De Engels-Japanse alliantie (1902)

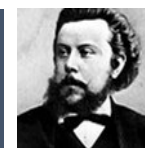
Ik hoop dat de lezer in de tijdslijn van akkoorden en verdragen het noorden niet verliest, want er komen er nog. En laat ons nu verder gaan met een uitstap naar het Verre Oosten.

De Engelse invloedssfeer in Oost-China grenst aan de Japanse die zich uitstrekt over de Gele Zee. Op het einde van de 19de eeuw zoekt Groot-Brittannië toenadering met Japan om het Russisch expansionisme in het buurland Mantsjoerije richting Korea tegen te gaan. Beide landen sluiten een akkoord op 30 januari 1902, waarbij overeengekomen wordt elkaar te helpen indien een van beide in conflict zou komen met een derde. Terzelfdertijd erkennen ze ook de onafhankelijkheid van China en Korea, maar beide zijn het eens over het behoud van hun eigen belangen in deze landen. Met het gevolg dat ook in dit akkoord een tamelijk dubbelzinnige clause wordt opgenomen, die zegt dat indien die belangen door één van de ondertekenaars – eventueel met geweld – moeten veilig gesteld worden, de andere partij afzijdig mag blijven. *(nvdr men gebruikt het woord 'mag' en niet 'zal')*

De Engelse parlementariërs reageren negatief wanneer op 12 februari het bestaan van dit geheime akkoord wordt aangekondigd. Het was voor hen, met de oude *'splendid isolation'* gedachte, een complete verrassing. *'Voor de allereerste keer gaat Groot-Brittannië een offensief en defensief verbond aan met een vreemde natie, en het is ook het eerste verdrag dat een Europese natie afsluit met een 'Oriental race',* lezen we letterlijk in *'Hidden History'*.⁽⁹⁹⁾

Ook Rusland reageert allesbehalve positief op dit akkoord, want Japan is immers zijn grote vijand en het betekent een rem op zijn expansionisme richting Korea. Dit akkoord zal tot tweemaal toe hernieuwd worden in 1905 en 1911. We gaan begrijpen, alhoewel ver van ons bed, welke belangrijke gevolgen dit offensieve verdrag zal hebben in de loop van de komende jaren en zeker in WO I.

Onze 'promenade' was wat langer, maar we keren terug naar Frankrijk en voor ons hangt schets 3, *'Tuileries'* in Parijs.

De Entente Cordiale (1904)

Afgesloten tussen Groot-Brittannië en Frankrijk.

Groot-Brittannië misschien in de Triple Alliance?

In een vorige bijdrage hadden we het vrij uitvoerig over het Fashoda conflict en hoe dit, in plaats van tot een oorlog, in 1901 zal leiden tot een compromis dat de koloniale invloedssferen in Afrika van beide naties definitief regelt. De Britse *Colonial Secretary* Joseph Chamberlain was in de periode van 1898 tot 1901 tot driemaal toe in gesprek

met Duitse diplomaten over de mogelijke toetreding van Groot-Brittannië tot de *Triple Alliance*. Maar uiteindelijk zal Londen niet toehappen.

Het ondenkbare

In Deel 3 hebben we kunnen vaststellen hoe de warme ontvangst van koning Edward VII in Parijs in 1903 en een tegenbezoek van president Emile Loubet aan Londen in juli van hetzelfde jaar, de nukkige atmosfeer aan beide kanten van het Kanaal doen omslaan. Er wordt niet veel tijd verloren, want bijna onmiddellijk start een diplomatiek offensief met als eerste resultaat een akkoord op 14 oktober 1903, waarbij beide partijen afspreken, wanneer een geschil ontstaat dit voor te leggen aan het pas opgerichte Arbitragehof in den Haag (Zie Deel 4). Met dien verstande dat, wanneer de eer of de onafhankelijkheid op het spel staat, die procedure niet zal gevolgd worden.

Men heeft vermoedelijk gedacht aan het spreekwoord dat zegt dat het ijzer moet gesmeed worden wanneer het heet is, want een half jaar later op 8 april 1904 wordt een akkoord gesloten dat de geschiedenis zal ingaan onder de benaming '*L'Entente Cordiale*'. Dit was bijna ondenkbaar: een vrede tussen Frankrijk en Engeland die bijna duizend jaar hebben geruzied en niet alleen met woorden!

De inhoud

Het akkoord handelt in het officieel gedeelte over vier problemen. Een eerste houdt een geheim ruilhandeltje in over Egypte (volledig onder Engelse invloed) en Marokko (Frankrijk krijgt er de voorgedij over). Dit ruilhandeltje zal pas aan het licht komen in 1911, tot ontsteltenis van Duitsland, dat normaal ook officieel zijn zeg in de betrekkingen met Marokko had. (***)

Het tweede deel gaat over het koninkrijk Siam (thans Thailand) en het derde regelt een visserijgeschil in Newfoundland. Deel 4 biedt een oplossing voor een probleem in de Nieuwe Hebriden. Al die aansprekende zakelijke problemen krijgen nu plots een oplossing!

Haast en spoed! Un simple règlement d'affaires!

Ambassadeur Paul Cambon

Paul Cambon, Frans ambassadeur in Londen, is dit maar een 'règle-

Vanwaar komt die haast? Na de niet zo gunstige afloop van het Brits avontuur in Zuid-Afrika beseft de Britse diplomatie dat ze alleen komt te staan op het internationale toneel en door Duitsland wordt voorbijgestoken. Dus behoorde de *Splendid Isolation* tot het verleden en moest de economisch gevaarlijke concurrent uitgeschakeld worden, maar daarvoor was een internationale versterking nodig.

Dus niets aan de hand zou men denken, want volgens de sluwe

ment d'affaires'. En hij moet het geweten hebben, want hij en Lord Lansdowne waren er de opstellers van. Maar wat hij zeker ook wist, was de afspraak om een militair vervolg aan dit akkoord te breien!

Brits-Frans militair akkoord – een militaire 'App'!

We gaan eventjes te rade bij de 'Hidden History'. '*On the surface, the entente brought the two countries closer without any commitment to a formal military alliance. The talk was peace and prosperity, but secret clauses signed that same day were to have very different consequences*'.

Er was een militair akkoord afgesloten (met een moderne ICT-term zou men dit een 'App' noemen), dat regelmatige contacten voorzag tussen afgevaardigden van de Generale Staven, om hun mogelijke actie te coördineren in geval van oorlog met Duitsland. De militaire gesprekken werden jaarlijks gehouden. De notulen daarvan werden met zekerheid ter kennis gebracht van de respectievelijke ministers van Buitenlandse Zaken. Wat die ook mogen beweren voor, tijdens of na de oorlog!

De oorlog met Duitsland was dus het belangrijkste punt op de militaire agenda. Het grote zwaaimaneuver van het *von Schlieffenplan* was door iedereen gekend! Een goed uitgebouwd plan moest uiteraard voorzien hoe die Duitse omsingelende beweging door België opgevangen moest worden. Beide landen hadden reeds de Belgische Generale Staf gepolst om eventueel toelating te krijgen om met hun legers door België te trekken om de Duitsers aan de oostgrens tot staan te brengen. De Belgische regering had daar echter geen oren naar en hield zich angstvallig aan de neutraliteitsverklaring van 1839. Dus kwamen de Britten en de Fransen overeen op de militaire bijeenkomst op 20 juni 1911, dat wanneer Duitsland zou aanvallen, 150.000 manschappen en 67.000 paarden het Kanaal zouden oversteken en zich opstellen aan de linkerflank van het Franse leger om die Duitse beweging tegen te houden. '*Cet accord atténue le problème belge, à défaut de le résoudre*'.⁽¹⁰¹⁾

Daarbij wordt overeengekomen dat de Franse vloot de Middellandse Zee zal controleren om zo de Austro-Hongaarse vloot in bedwang te houden, terwijl de Britse zal instaan voor de Noordzee en het Kanaal. Winston Churchill waarschuwt de Britse minister-president dat deze

(***) Waarbij hoofdzakelijk beide partijen beloofden hun wederzijdse handelingen niet te zullen hinderen in Egypte en Marokko. Frankrijk kreeg het recht te waken over de rust in Marokko en daarbovenop de steun van Groot-Brittannië om er de nodige administratieve, financiële en economische hervormingen door te voeren

afspraken voor Groot-Brittannië zware verplichtingen met zich meebrengen en haar vrijheid van handelen behoorlijk zouden beperken. Maar Edward Grey heeft daarop, op zijn gekende dubbelzinnige manier geantwoord dat dit alleen maar plannen zijn en geen verbintenissen inhouden! 'We zullen zien' zei de blindel! *'Certes aucun traité formel ne lie vraiment les deux pays, mais les généraux français ont appris que 'quand les états-majors se sont accordés sur quelque chose, l'action suit!'* ⁽¹⁰²⁾

Bijna niemand weet iets af van deze afspraken, want deze zo belangrijke documenten zullen telkens verdwijnen in een duistere lade van een donkere kamer tot in 1918.

Tableau nr 4 'Ballet des poussins dans leurs coques'. Dansende kuikentjes, nog in de schelp! Komt Björkö uit zijn schelp?

Het bijna Verdrag van Björkö (1905)

Werd onderhandeld tussen Duitsland en Rusland

Alhoewel dit verdrag nooit zal bekrachtigd worden, wou ik het niet aan de aandacht van de lezer onttrekken. Het is tenslotte een mooi verhaal dat de waarde van de 'macht' van de heersers aantoonst.

Wilhelm wil weg uit het omsluitend net

Keizer Wilhelm II voelt dat het net rond Duitsland langzaam sluit en onderneemt pogingen om dit tegen te gaan. Een mogelijkheid zou er kunnen in bestaan een Europees blok te vormen dat zich tegen Engeland richt. Nog een andere kan misschien soelaas bieden door met Rusland te flirten, met de bedoeling zijn banden met Frankrijk wat losser te maken. Het verdrag van Björkö moet in zijn eerste opzet gezien worden.

Wanneer sprake was van de Engels-Japanse Alliantie hadden we aangehaald dat Rusland niet gediend was met dergelijke afspraak, daar het Koreaanse schiereiland voor Rusland van onschatbare economische waarde is. Inderdaad, de havens van Korea liggen op de voor Rusland uiterst belangrijke zeeroete van Port Arthur naar Vladivostok en mochten niet in handen komen van de Japanse marine. Dit zou echter wel kunnen, wanneer Seoel een concessie voor die havens aan Japan verleent.

En wat gevreesd wordt, gebeurt: geen concessie maar een regelrechte oorlog. Van zodra de Japanse vloot op sterkte is, valt ze op 8 februari 1904 onverwacht de Russische vloot aan in de Koreaanse haven van Tsjimoelpo. De Russische expansiepolitiek in het Verre Oosten moest sowieso met een waarschijnlijkheid van 99,99% vroeg of laat leiden tot een botsing met de Japanners. De lezer kan zich afvragen 'Wat heeft dit met West-Europa te maken?' Veel!!

Het Doggersbank incident

De Russische vloot die ter vergelding naar het oorlogsgebied (Korea) moet gestuurd worden, komt uit de Baltische Zee(!!!) en moet in wezen een reis rond de wereld maken!! De Duitse Keizer is bereid om met Duitse vrachtschepen de Russische vloot op zijn reis te bevoorraden. Dit stoot op een ongeziene Britse fanatieke perscampagne, die zelf

bepleit om de Britse Navy in te zetten om deze bevoorrading tegen te houden, vermoedelijk steunend op een interpretatie van de voorwaarden van de Japans-Engelse Alliantie.

De gemoederen zijn verhit, en dan gebeurt het volgende: ter hoogte van de Doggersbank, ten oosten van Noord-Engeland, hebben enkele Engelse vissersboten in de mistige en duistere avond van 21 oktober hun netten uitgegooid. Ze worden opgemerkt door de voorbijvarende Russische slagschepen en worden ervan verdacht Japanse torpedojagers te zijn. Onmiddellijk wordt het vuur geopend op die schuitjes, maar de paniek slaat toe op de Russische oorlogsbodems! Zo erg zelfs, dat in de ontstane verwarring de Russen ook op elkaar schieten. Resultaat van dit banale incident: drie vissers en twee Russische opvarenden zijn dodelijk gewond. Dit leidt tot een diplomatiek incident tussen Groot-Brittannië en Rusland. De vloot gaat enkele dagen voor anker om een onderzoek te voeren. Er wordt een schadeloosstelling betaald en de vloot zet haar tocht naar Japan verder.

Admiraal Zenovi Rozhdestvenski
Commandant van de Russische vloot (Wikipedia)

Een woedende tsaar

Zoals met het banale Fashoda-incident, heeft ook dit een grote diplomatieke nasleep, want de tsaar was niet te spreken over de Britse alliantie met de Japanners en hun houding tijdens de aan de gang zijnde Russisch-Japanse oorlog. Op 28 oktober 1904 stuurt tsaar Nicolaas (Nicky) een gecodeerd telegram naar zijn neef Wilhelm (Willy). *"Beste Willy, ik kan geen woorden vinden voor mijn verontwaardiging over het gedrag van Engeland, dat nog altijd in zijn maag zit met het incident op de Doggersbank. Ik ben het geheel eens met jouw bezwaren tegen het gedrag van Engeland, met betrekking tot de bevoorrading met kolen van onze schepen door Duitse stoomboten, terwijl Engeland de regels van de neutraliteit geheel naar eigen inzicht uitlegt. Het is zeker hoog tijd dat hieraan een einde wordt gemaakt. En dat kan alleen als Duitsland, Rusland en Frankrijk elkaar onmiddellijk zouden vinden in een overeenkomst om de Anglo-Japanse arrogantie en onbeschaamdheid teniet te doen. Zou jij het kader voor zo'n verdrag willen neerleggen en omschrijven en het mij daarna laten weten?"* getekend Nicky. ⁽¹⁰³⁾

Een ontwerp van akkoord

Keizer Wilhelm is in de wolken. Zijn droom van een blok tegen Engeland zal uitkomen en daarbij niet op zijn initiatief! Hij zet zich aan zijn schrijftafel en stuurt een voorstel, met het predicaat 'uiterst geheim', dat hijzelf omschrijft als *'een pure defensieve alliantie'* en als een *'wederzijdse verzekering tegen brandstichting'*. Natuurlijk stond ook in de brief van Nicky dat ook Frankrijk in dit initiatief moest betrokken worden. Maar daarover maakt Willy wat bezwaren, want daar zijn de harde radicaal-republikeinse en antichristelijke partijen aan het bewind (zie Deel 3) en daarbij is ook geweten dat ze toenadering zoeken tot Groot-Brittannië. Na tien dagen bedenktijd geeft Nicky een

antwoord, waarin hij toch wenst dit ontwerp aan de Franse regering voor te leggen voor hij het zal ondertekenen. Die Russische houding ligt wel in de lijn van de geest die we terug vinden in het Frans-Russisch Bondgenootschap. Willy zou dit wel kunnen beamen, maar volgens hem zullen de Fransen onmiddellijk de Engelsen inlichten en zal het initiatief geblokkeerd worden. Dus zegt hij in zijn antwoord dat juist om die reden Rusland en Duitsland het verdrag eerst moeten tekenen. Daardoor meent hij Frankrijk te kunnen verplichten om het ook te tekenen, door het land voor een *'fait accompli'* te plaatsen. En hij gaat in zijn brief verder met een soort 'chantage' naar Nicky toe: *"Frankrijk kan alleen maar gedwongen worden onze kant te kiezen door het voor een 'fait accompli' te plaatsen.... Wanneer je niet schouder aan schouder met ons wilt vechten, zal ik verplicht zijn mijn Duitse stoomschepen te verbieden jouw vloot nog verder met kolen te bevoorraden."*⁽¹⁰⁴⁾

Keizer Wilhelm heeft een list

Begin van de zomer 1905 zendt de keizer tijdens een zomercruise met zijn yacht *'Hohenzollern'* in de Oostzee een telegram naar de tsaar, die eveneens met zijn yacht op zee is. Daarin stelt hij voor om elkaar als *'eenvoudige toerist'* te ontmoeten ergens op zee. Er moet wel gezegd worden dat ondertussen de Japans-Russische oorlog op een schandelijk verlies voor Rusland is uitgedraaid. Daarbij is de binnenlandse toestand in Rusland zo gespannen, dat het wel wat buitenlandse hulp en steun kan gebruiken. Dus gaat Nicky in op het voorstel en de twee keizerlijke jachten *'Hohenzollern'* en *'Standart'* gaan 's avonds op 23 juli 1905 voor anker in de golf van het afgelegen Finse kustplaatsje Björkö, waar ze samen tot diep in de nacht souperen.

Het Duitse keizerlijke yacht 'Hohenzollern' (Wikipedia)

De 'Standart, het yacht van de tsaar (Wintaecken.nl)

Met een voorbedacht plan in zijn hoofd stapt Willy, met zijn ontwerpverdrag op zak, de volgende dag om 9 uur over op het jacht van Nicky. De zeer agressieve ontwerptekst, in het Frans opgesteld, voorziet dat wanneer één van beide landen zou aangevallen worden, de andere met al zijn land- en zeestrijdkrachten te hulp zou komen.

Ik citeer: *"De volgende ochtend vond Willy in zijn zak 'toevallig' dat ontwerp voor een verdrag. Bij de voorwaarden stond ook dat Frankrijk pas op de hoogte gesteld zou worden als Rusland en Duitsland getekend hadden, en pas dan uitgenodigd zou worden om ook te tekenen. Nico las het en zei, volgens Willy, 'dat is uitstekend, ik ben akkoord'. Nico tekende en Willy was dol enthousiast. Met tranen in de ogen verzekerde hij Nico dat hun gezamenlijke voorouders uit de hemel trots toekeken."*⁽¹⁰⁵⁾

'Maar zonder overleg met Nicolaas of met wie dan ook, had Willy de woorden 'en Europe' toegevoegd om het verdragsgebied af te bakenen, want de keizer wilde niet bij de kwesties in het Midden-Oosten betrokken raken. Ze ondertekenden het verdrag in de hut van Nicky, in aanwezigheid van slechts één regeringsambtenaar: Nicky's plooibare minister van Marine, admiraal Birilev, die later beweerde dat Willy zijn hand over de gewraakte woorden had gelegd.'⁽¹⁰⁶⁾ (Nvdr. Dit is moeilijk te geloven, maar het is zo de geschiedenis ingegaan. *Les excuses sont faites pour s'en servir!* Luidt het.)

De ontgoocheling

Ik kan mij voorstellen in welke ontspannen sfeer het daarop volgend avondfeest zal verlopen zijn. De feestroes zal wel onbeschrijflijk geweest zijn, maar wel van korte duur. Want bij zijn terugkeer, toen Von Bülow, de Duitse Kanselier, de volledige tekst van het verdrag las, inclusief de woorden *'en Europe'*, was hij geschokt. *'Wat zet Duitsland op het spel? Een goede vloot, florerende handelsbetrekkingen, rijke kuststeden, zijn koloniën. En wat biedt Rusland? Een marine die vrijwel niet meer bestaat, zeer weinig handel, onbeduidende steden aan de kust, geen koloniale bezittingen.'* Von Bülow weigert dit verdrag te ondertekenen *'omdat het niet langer de doelstellingen van het Duitse beleid zou dienen'* en biedt schriftelijk zijn ontslag aan.⁽¹⁰⁷⁾

Gelukkig voor Willy, heeft Nicky ook problemen. De Russische Minister van Buitenlandse Zaken, graaf Vladimir Lamsdorf, hoort pas twee weken(?) nadien van het bestaan van dit verdrag en vindt dat het onverenigbaar is met de alliantie die tsaar Alexander III met Frankrijk in 1894 had ondertekend, waarin staat dat Frankrijk nooit een bondgenootschap met Duitsland zou aangaan. (zie het Frans-Russisch bondgenootschap en het militair akkoord van 1894, dat vroeger in deze aflevering wordt besproken). Dus had Rusland eerst Frankrijk moeten raadplegen vooraleer dit verdrag te tekenen. Dit kan natuurlijk door het bestaan van de geheime afspraken niet zomaar publiekelijk bekend gemaakt worden. Dus vindt men een spitsvondigheid uit: het document had moeten voorgetekend zijn door de minister en is bijgevolg niet bestaande.

De keizer krijgt vanuit Sint Petersburg het bericht dat het verdrag in zijn huidige vorm niet kan nagekomen worden. Waarop hij, zeer emotioneel, de tsaar erop wijst dat tijdens de oorlog met Japan zijn bondgenoot (Frankrijk) hem opvallend in de steek heeft gelaten, *'terwijl Duitsland je op elke mogelijke manier heeft bijstand geboden'*. Met

hartstochtelijke overtuiging eindigt hij *'We hebben elkaar de hand geschud en hebben gezworen voor God. Wat getekend is, is getekend. God is onze getuige!'*⁽¹⁰⁸⁾ Ook in de geheime brief van 22 augustus 1905 aan Nicky herinnert hij hem aan het *'netwerk van geheime informatie van hun oom Edward VII, dat via Kopenhagen – de Deense connectie (****) – over Europa en jou is geworpen.'* Ondanks alle smeebeden en knieval is dit verdrag definitief afgeblazen.⁽¹⁰⁹⁾

Commentaar

- Is het de *'day after'* stemming die maakt dat de tsaar zo vlug zijn toestemming heeft gegeven, of is het ook omdat hij moedeloos en gedemoraliseerd is, daar Rusland zo zeer verzwakt uit de oorlog is gekomen? Zit Rusland financieel op zijn tandvlees en is 'het op nog geen roebel na' bankroet?

Dit verdrag zal *'lettre morte'* blijven! Dit is nogmaals het bewijs dat de 'machthebbers' van de eeuwwisseling alleen 'hebbers' van woorden waren, maar niet meer van 'macht'! De gekroonde hoofden hadden precies geen benul van de evolutie in de politiek die zich had voorgedaan in de eeuw die hen scheidde van het verlicht absolutisme van Tsaar Catharina de Grote of van Koning Frederick de Grote van Pruisen! De échte bestuurders waren zij niet meer.

- Zijn eigen minister van Buitenlandse Zaken, Graaf Vladimir Lamsdorf was niet erg opgezet met te nauwe banden met Duitsland en was meer geneigd met de Entente bevriend te blijven. In een brief aan Aleksandr Nelidov (ambassadeur in Parijs), schrijft hij: *'Na vele jaren ervaring ben ik tot de overtuiging gekomen dat een alliantie met Frankrijk onontbeerlijk is om werkelijk op goede voet met Duitsland te kunnen staan. Anders zullen we onze onafhankelijkheid verliezen, en ik kan me niets zwaarder voorstellen dan het Duitse juk.'*

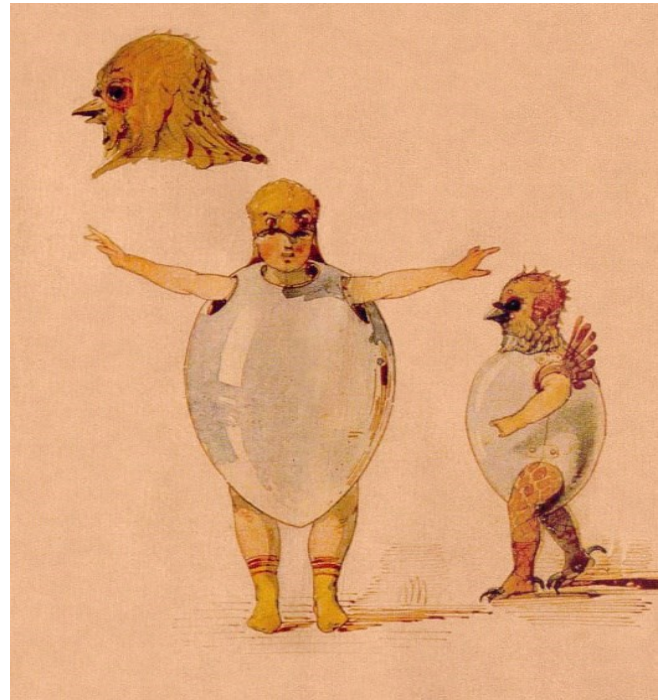
Graaf Vladimir Lamsdorf
(Wikipedia)

De fundamentele reden van het mislukken van dit akkoord lag ogenschijnlijk bij de persoonlijke ingesteldheid van minister van buitenlandse zaken Lamsdorf!

- Naar de inhoud en de geest is deze afspraak offensief. *'Uw vijand wordt ook de mijne!'* Men voelt aan dat het ingesloten Duitsland dit ontwerp heeft opgesteld. De schrik om geïsoleerd te staan ligt er dik op. We zullen mekaar helpen door actief mee te vechten, men blijft niet meer objectief toekijken! Wat von Bülow zegt is correct, maar is niet ter zake, vermits het gevaar dat Rusland zal aangevallen worden vele malen kleiner is dan het gevaar dat Duitsland loopt, en daarbij moest hij beseffen dat Duitsland zo uit de wurggreep van de *'Strangulation'* zou geraken.

- Het is wel spijtig dat Björkö niet is doorgegaan, want het zou in wezen een totale hertekening van de politieke kaart van Europa betekend hebben en het zou het evenwicht waarschijnlijk hersteld hebben! Maar mocht dit wel voor iedereen?

- Het verdrag is dus nog geheim gehouden door de ondertekenaars

De kuikentjes in hun schelp (Wikipedia.org)

en de ondertekening werd slechts bijgewoond door één persoon. Maar toch deden geruchten de ronde dat de twee neven (Nicky en Willy) iets zouden overeengekomen zijn, maar naar de inhoud was het een gissen. Een verontruste Edward VII vraagt de Russische ambassadeur in Londen Benkendorff om naar Denemarken af te reizen om meer informatie te krijgen over dit gebeuren. Hij ontmoet er Izvolsky, op dit moment Russisch ambassadeur in Kopenhagen, wat normaal is, maar ook de tsarina weduwe Alexandra Feodorowna, wat minder normaal is. Waarschijnlijk een beleefdheidsbezoekje, misschien wel op vraag van Edward VII? Zie de Danish Connection (****). In het boek *Hidden History* lezen we dat Izvolsky, niet enkel lid maar ook één van de spilfiguren is van de *Secret Elite* gemeenschap! Ik kan vermoeden dat de entourage van de moeder van Nicky wat uitleg van zoonlief heeft gekregen. Natuurlijk moet Nicolaas nu bij zijn minister van Buitenlandse Zaken graaf Lamsdorf de inhoud van hun afspraak opbiechten. Was Lamsdorf betrouwbaar? *'Lamsdorf is such a nice man and lets me know all I want to hear!'* Had de Britse koning eens verklaard. *'The cat was out of the bag. Suddenly, the Secret Elite were confronted by a potential alliance that threatened to blow their grand plan (eliminate Germany) apart.'*⁽¹¹⁰⁾ De reactie van de *Secret Elite* laat niet op zich wachten. De Russische pers moet onmiddellijk in actie schieten en er moet gedreigd worden de levensnoodzakelijke financiële kraan wat dicht te draaien.

Wilhelm is razend en stuurt een telegram naar zijn neef Nicky om zich te beklagen over de vrijpostigheid van Edward VII om de Russische diplomatieke diensten voor zijn eigen belangen te gebruiken.

Hoe het verder is afgelopen met het Björkö verdrag, is een overtuigend bewijs van de macht van de *Secret Elite* tot over geheel Europa, besluiten Gerry Docherty en Jim Macgregor. *'The opportunity to align Europe towards a greater peace fell before it reached the first hurdle.'*⁽¹¹¹⁾ □

(****) De "Danish Connection": zie kaderstuk op de volgende bladzijde

De “Danish Connection”

Het lijkt wel een titel van een spionage- of een ‘Godfather’ film. Toch niet, het is een term die keizer Wilhelm II een paar keer gebruikt heeft. Wat heeft hij daarmee willen bedoelen? Het is moeilijk om veel in de literatuur te vinden, dus heb ik maar zelf een uitleg gezocht.

Volgens mij moeten we, zoals met zeer veel geheimpjes, in de geschiedenis gaan zoeken. In 1864 eindigt de tweede Deens-Pruisische oorlog op een Deense nederlaag, waarbij de twee hertogdommen Sleeswijk en Holstein, samen met Lauenburg verloren gaan voor Denemarken. Dit betekent dat een derde van het territorium en de bevolking Pruisisch wordt. De Deense hoge kringen, die wat hoogmoedig droomden van een grote natie, kunnen moeilijk aannemen dat Denemarken nu plots een ministaat is geworden. Deze vernedering blijft in het collectief geheugen van de Denen geprent en ze kunnen dit de Pruisen niet vergeven. Vandaar die haat die ze koesteren jegens Pruisen en natuurlijk Duitsland.

Zolang dit in Denemarken blijft, zou dit als een lokale politieke gevoeligheid kunnen beschouwd worden. Maar dit bleef niet in Kopenhagen! In het recent verschenen boek *‘Koningin Victoria als huwelijksmakelaar’* verwijst Deborah Cadbury naar het ongelooflijk familienet dat de koningin met haar negen kinderen en dertig kleinkinderen in Europa had uitgebouwd. Haar doel was het creëren van een *‘International Royalty’* in Europa. We kunnen hierover moeilijk in detail gaan, maar minstens drie kinderen hebben nauwe banden met Kopenhagen. Haar tweede zoon, de koning Edward VII, is gehuwd met prinses Alexandra van Denemarken. Een van haar dochters is de echtgenote van Louis van Hessen-Darmstadt, waarvan de dochter de tsarina Alix van Rusland is. Een andere dochter is gehuwd met Christian van Sleeswijk-Holstein enz. ... Daarbij is de tsaar Alexander III, vader van tsaar Nicolaas II, gehuwd met Dagmar, de latere *Maria Feodorovna*, dochter van Koning Christian IX van Denemarken. Zij zal zich na de dood van haar man in 1894 weer in Kopenhagen vestigen.

De haat binnen de Deense adel is bijgevolg in een groot deel van Europa verspreid in de hogere kringen. Die Deense verspreide familiebanden noemt Wilhelm II de *‘Deense connectie’*, omdat ze jegens hem fundamenteel haatdragend zijn. Ook de diepe haat van de echtgenote van Edward VII, heeft ongetwijfeld bijgedragen tot zijn afkerige houding ten overstaan van zijn neef Wilhelm. Alhoewel steeds wordt gezegd dat de dames weinig of geen invloed hadden op het politieke bestel, heb ik mijn twijfels! En zo dacht keizer Wilhelm II waarschijnlijk ook! Vandaar zijn waanbeeld van de *‘Deense connectie’*, die hij verdenkt van tegenwerking en sabotage.

Koningin Victoria had wel zeer veel aanzien in de grote familie en hield, net alsof het *‘La Mamma’* was in een Italiaanse familie, het reilen en zeilen in de familie strikt in hand. Maar na haar dood liep het uit de hand. Zolang Koningin Victoria leefde, zou er nooit een oorlog tussen de neven uitgebroken zijn, wordt weleens beweerd.

Maria Feodorovna
(www.jenniferremeeva.com)

Een rustpauze

Om dit deel niet te lang te maken, heb ik gedacht hier onze tocht in de diplomatieke wereld van het einde van de 19de eeuw en het begin van de twintigste, even ‘on hold’ te zetten.

In onze wandeling langs de schilderijen van Viktor Hartman gaan we ook eventjes rusten, voor een koffie misschien. We zetten de muziek van Moussorsky op ‘pauze’, want wat nog zal komen is een zeer boeiend en meeslepend verhaal.

Maar dit is voor de volgende editie van M&M Contact.

François Crepain

Bibliografie

- (89) CLARK Christopher. *Op.cit. 'Slaapwandelaars'* p.163
- (90) CLARK Christopher. *ibidem* p. 162
- (91) QUILLET Aristide *Histoire Universelle Tome IV Op.cit.* p. 518
- (92) QUILLET Aristide *Ibidem* p.518
- (93) ANDRIESEN Hans *'Frankrijk in de greep van de revanche-Het dramatische jaar 1914'* p.64-65
- (94) SNIJDERS, C.J. & DUFOUR. *'De mobilisatiën bij de groote Europeesche mogendheden'* p.52; Leiden 1927
- (95) ANDRIESEN J.H.J. *'Historici en hun hardnekkige mythes over de eerste wereldoorlog'* *op.cit* p.65
- (96) QUILLET Aristide *Ibidem* p.518
- (97) DES CARS Jean *'La saga des Romanov'* *op.cit.* p.263
- (98) CLARK Christopher *op.cit* p. 296
- (99) DOCHERTY Gerry & MACGREGOR Jim *'Hidden History'* *op.cit* p. 88
- (100) DOCHERTY Gerry & MACGREGOR Jim *op.cit.*
- (101) KEEGAN John *'La Première Guerre Mondiale'* *op.cit.* p.56
- (102) KEEGAN John *op.cit.* p. 56
- (103) CLAY Catrine *'De Koning, de Keizer en de Tsaar'* Het Spectrum ISBN978 90 712 0694 8 en Manteau ISBN 978 90 223 2189 8 p.310
- (104) CLAY Catrine *op.cit.* p. 311
- (105) MASSIE Robert K. *'Nicolaas en Alexandra: het laatste tsarenpaar'* Omniboek Utrecht 2018 ISBN 9789401912648
- (106) CLAY Catrine *op.cit.* p.315
- (107) CLARK Christopher *'Wilhelm II. De laatste Duitse Keizer'* *op.cit.* p.147
- (108) MASSIE Robert K. *'Nicolaas en Alexandra, het laatste tsarenpaar'*
- (109) CLAY Catrine *op.cit.* p. 312
- (110) DOCHERTY Gerry & MACGREGOR Jim *op.cit.* p.94
- (111) DOCHERTY Gerry & MACGREGOR Jim *op.cit.* p.95

Tsaar Nicolaas II en het belangrijke Frans-Russische akkoord van maart 1895. Een 'kleine geschiedenis' met gevolgen voor de 'Grote Geschiedenis'?

Deze belangrijke overeenkomst wachtte al een tijd op een definitief akkoord uit Sint Petersburg. Hoe kwam het dat dit in vier maanden tijd door de nieuwe tsaar Nicolaas werd afgehandeld? Misschien door een familiale aangelegenheid?

Nicolaas is nog vrijgezel als hij onverwachts de nieuwe tsaar wordt. Hij had al een kortstondige liefdesrelatie met de zangeres Mademoiselle, maar is wat later tot over de oren verliefd op de ballerina Mathilde Kschessinska. Een superster die *'trente-deux pirouettes fouettées'* meerdere malen na elkaar kan uitvoeren. Dit was zeker niet naar de zin van het tsarenkoppel en dus wordt zoonlief tot de orde geroepen. Nicolaas kan zijn liefde niet vergeten, maar zoals toen normaal was, haalde de plicht de bovenhand. Drie jaar later treedt hij in het huwelijk met prinses Alix van Hesse-Darmstadt, waarvan de moeder de derde dochter van Koningin Victoria is. Tsaar Alexander III en zijn echtgenote zijn niet opgetogen met deze nieuwe Germaans-Russische unie. Ook de gezondheid van Alix, baart de tsaar zorgen.

Mathilde Kschessinska
Foto Pinterest.Ch

Ze hadden vast een Franse prinses als schoondochter verkozen, zoals prinses Hélène d'Orléans, maar de slechte gezondheidstoestand van de tsaar laat dit niet meer toe, waarna alles zeer snel gaat en de verloving met Alix op 8 april 1894 in tegenwoordigheid van koningin Victoria wordt aangekondigd. Als de huwelijksplannen door de dood van zijn vader verstoord worden, wil Nicolaas er vaart achter zetten. Tien dagen na de begrafenis van zijn vader onderbreekt hij voor 80 uren de nationale rouw om op 14 november 1894 te huwen. Alix zal later toegeven *'ons huwelijk was voor mij precies nog een van al die rouwdiensten voor de overleden tsaar'*. Het botert bovendien niet met haar schoonmoeder weduwe tsarina Maria Feodorovna, die niet uit het paleis wil verhuizen. Daarbij komt kort na het huwelijk nog het nieuws van een blijde gebeurtenis. Dit heeft vermoedelijk op het gemoed van de gevoelige Nicolas en zijn aandacht van zijn taak afgeleid.

Er zijn **TOCH** nog
zekerheden in het leven!

AUTO

WONING

BIJSTAND

HOSPITALISATIE

AANSPRAKELIJKHEID

PENSIOEN

OVERLIJDEN

BANKZAKEN

SPAREN

BELEGGEN

Een ongeluk zit soms in een klein hoekje. Een ongevalletje met de fiets of met de wagen, een ongelukkige val op skireis, een brandje in de keuken... Het is snel gebeurd en zet je wereld grondig op zijn kop.

Dan heb je een goede en betrouwbare partner nodig. Een verzekeringsmakelaar die jou en je gezin kent en je met raad en daad bijstaat.

De expertise van de Maréchal medewerkers, en vooral ook hun inzet, maken op zo'n moment het verschil.

Verzekerd zijn bij Maréchal, da's een zekerheid die kan tellen.

onze mensen maken uw verschil

marechal
Agent AXA BANK
VERZEKERINGEN

Gaston Roelandtsplein 20 • 8310 Assebroek
Oostendse Steenweg 20 • 8377 Meetkerke

T 050-28 80 70 • F 050-28 80 79 • www.marver.be • info@marver.be

GEVELD DOOR DE SPAANSE GRIEP

Het oorlogsverhaal van Gerard Breyne

Jan Breyne, erestadssecretaris en gemeenteraadslid van de stad Ieper

“Mijn vader was een ‘Enfant de l’ Yser’, één van die vele kinderen uit de Westhoek die tijdens de Eerste Wereldoorlog in een *Colonie Scolaire* in Frankrijk belandde. Hij heeft daar nooit veel over verteld. Ook hij wilde zoveel mogelijk dit trauma achter zich laten. Maar wanneer op het einde van zijn leven een reporter hem kon overhalen om één en ander hierover te vertellen werd hij wat spraakzamer. Hij eindigde dan vergoelijkend met: ‘Maar ja, ’t was oorloge vor ollemoale, hé’. De tape van dat interview en de mondelinge overlevering in de familie hebben vooral mijn broer Pierre ertoe gebracht om één en ander op papier te zetten. Het werd de basis voor dit familieverhaal, waarin de pandemie van toen, de Spaanse Griep, ook een rol heeft gespeeld.” Zo leidt auteur Jan Breyne het verhaal in.

CHEVILLY

We verplaatsen ons naar Chevilly, een dorp 20 km ten zuiden van Parijs, dat vandaag Chevilly-Larue wordt genoemd. Ook voor de jonge inwoners van Chevilly werd het algemeen mobilisatiebevel op 1 augustus 1914 in de namiddag met tromgeroffel afgekondigd en twee dagen later verklaarde Duitsland de oorlog aan Frankrijk. Voor veel ‘Chevillais’ was het uur van de weerwraak geslagen, want de beschamende nederlaag van 1870 was nog levendig aanwezig in de geesten van de jongeren. Daar zorgde de republikeinse leraar Mr. Fouillade voor. Hij leerde zijn leerlingen patriottische gezangen aan en kruidde zijn geschiedenislessen met veel vaderlandslievend peper en zout. Ongeveer 80 inwoners van het dorp lieten zich inlijven: dit was zowat de helft van de volwassen bevolking. Zo verloor meer dan de helft van alle gezinnen hun steun en velen raakten in materiële nood. Op 5 augustus 1914 besliste de gemeenteraad om de 900 francs, die oorspronkelijk voorzien waren voor wegenwerken, aan het ‘fonds voor hulpbehoevende gezinnen’ toe te voegen en gaf toestemming aan het ‘bureau de bienfaisance’ om een krediet van 1.500 francs te openen met hetzelfde doel. Ook de Franse Staat deed zijn duit in het zakje voor de hulpbehoevende families, waarvan de steunpilaar het vaderland aan het verdedigen was. Een rondschriften van 1 december 1914 vaardigde uit dat de burgemeesters van de Franse gemeenten ook moesten instaan voor de opvang en de financiële ondersteuning van de vluchtelingen uit geallieerde landen die in de gemeente waren neergestreken. Niet-geallieerden moesten de gemeente verlaten en dit

was ook het geval voor een aantal kloosterbroeders, die afkomstig waren uit de Elzas en de Moezelstreek – na 1870 bij Duitsland gevoegd – en die in Auxerre werden vastgehouden als ‘gevaarlijke verdachten’. Een zware tegenslag was de opeising van de paarden. Hun taak op het veld moest nu overgenomen worden door mensenhanden. Het leven was lastig voor de mensen van Chevilly, en zeker voor meester Fouillade, die niet alleen schoolmeester maar ook gemeentesecretaris was, en daarom de hulp inriep van zijn echtgenote bij zijn talrijke opdrachten. Maar tot zijn grote frustratie heeft zij daar nooit enige vergoeding voor gekregen.

GEVLUCHTE KINDEREN

Dit was het leven in vele dorpen in Frankrijk met het verdriet van de lange scheiding van de gemobiliseerden, het angstig wachten op nieuws van het front, de rouw voor een gevallen dorpsgenoot, de hoge voedselprijzen en de rantsoeneringen. En in 1915 – het meest bloedige jaar voor de soldaten uit Chevilly, met 25 doden – kwamen er tussen juni en september nog 415 Belgische gevluchte kinderen met hun opvoeders in het dorp neergestreken. De 305 jongens werden in het seminarie van de paters van de Heilige Geest ondergebracht en de 110 meisjes in het Sint-Michielsklooster. Het seminarie bood nogal wat plaats omdat veel jonge novicen gemobiliseerd waren. De nieuwe bewoners waren kinderen van families uit het laatste stukje niet-bezet België, de Westhoek. Nogal vlug werden ze “les enfants de l’ Yser” genoemd. Ze waren erg kwetsbaar voor de oorlog met de stress door het kanongebulder of de vluchtomstandigheden, de schrik om getrof-

fen te worden of om hun huis en hun ouders te verliezen. Daarbij waren de scholen gesloten. En een gebrek aan discipline en steun was niet bevorderlijk voor de morele opvoeding van de kinderen. Kortom: ze moesten weg van de straat gehouden worden.

Het was koningin Elisabeth zelf die er bij premier Paul Berryer op had aangedrongen om te zorgen voor de evacuatie van duizenden kinderen uit de frontstreek. Alhoewel de leerplicht reeds vanaf mei 1914 was ingevoerd, was de verplichting nog niet voldoende ingeburgerd om een écht effect te hebben op de bevolking. De regering moest dus ingrijpen en onder de leiding van minister Pouillet van Wetenschappen werd een onderwijsplan uitgewerkt. Eén van de maatregelen was dat buitenlandse schoolkolonies (internaten) moesten worden opgestart voor de kinderen van de Westhoek, waar de veiligheid van kinderen en onderwijzend personeel niet kon worden gegarandeerd. In eerste instantie kregen kinderen uit de dorpen dichtst bij het front en kinderen van wie de ouders onvoldoende bestaansmiddelen hadden voorrang bij de evacuatie naar het buitenland. Senator François Empain en volksvertegenwoordiger Emile Brunet werden belast met het zoeken van opvangplaatsen en de organisatie van de inrichtingen. En zo kwam dat seminarie in Chevilly als één van de opvangplaatsen in beeld.

IN KONVOOIEN

Op 18 mei 1915 vertrok een eerste konvooi met 300 kinderen – 152 meisjes en 148 jongens – met de trein vanuit Adinkerke. Koningin Elisabeth was persoonlijk afgekomen om de kinderen vaarwel te wuiven. Ze had voor elk kind een reep chocolade mee. Na een reis zonder ongelukken kwamen ze om 11.30 uur aan in de Gare du Nord in Parijs waar de heren Empain en Brunet en enkele andere Belgische parlementsleden hen verwelkomden. In de zaal van de douane kregen ze een maaltijd. Eerst moesten ze naar het oude seminarie van Saint-Sulpice en daarna gebeurde de verdeling over de schoolkolonies, Garches en Champlan voor de jongens en een voormalig pensionaat aan de Rue de la Santé in Parijs voor de meisjes.

Op 1 juni 1915 vertrok een tweede konvooi met 229 meisjes en 152 jongens uit de Westhoek. Er waren 28 volwassenen bij om hen te begeleiden: religieuzen, dienstpersoneel en onderwijzers. Ook nu kregen de kinderen een reep chocolade uit de handen van koningin Elisabeth. Ook voor hen was de bestemming Parijs en werd hun eerste 'landingsplaats' het oude seminarie van Saint-Sulpice, waar 400 plaatsen waren gereserveerd voor de vluchtelingenkinderen in afwachting van hun vertrek naar de schoolkolonie. De religieuzen konden terecht in het Parijse klooster van Saint-Vincent-de-Paulin. Daar had volksvertegenwoordiger Brunet voor gezorgd. Vanuit Saint-Sulpice vertrokken op 3 juni 174 meisjes, met wagens van het plaatselijke politiebureau naar een kasteel aan de rue Geoffroy St.-Hilaire in Ballainvilliers, 20 km ten zuiden van Parijs. Ze werden er opgevangen door kloosterzusters uit Zillebeke en Houtem-leper die hen waren voorafgegaan om de aankomst van de meisjes voor te bereiden. 45 meisjes belandden in de 'Refuge La Ruchette', een voormalig preventorium in Viroflay-Chaville, op 4 km van Versailles.

De jongens, 75 in getal, werden enkele dagen later, op 6 juni, overgebracht naar het hoofdklooster van de Paters van de Heilige Geest in Chevilly, 12 km ten zuiden van Parijs, waar meester Fouillade

en zijn vrouw zich waarschijnlijk zorgen maakten over de komst van die Belgische vluchtelingenkinderen en hoe dit weer zoveel bijkomend administratief werk zou kunnen teweegbrengen. Het gebouw had een capaciteit van 350 bedden en werd door de plaatselijke bisschop Le Roy, die tevens algemeen overste was van de Paters van de H. Geest, ter beschikking gesteld van de Belgische vluchtelingen. Onderwijzer Achille Decock uit Voormezele werd als directeur aangesteld en de zusters, die voor de kinderen moesten zorgen waren Paulinen, die van Nieuwkerke afkomstig waren. De directeur had de leiding over een 10-tal leerkrachten uit het arrondissement Ieper. Ze stonden in voor de dagelijkse werking, de opvoeding, de 'morele en fysieke gezondheid' van de kinderen en het onderwijs. Voor het toezicht kon de directeur rekenen op zijn broer Alphonse Decock, die ook meegekomen was. Op het domein was er ook een grote boerderij met weiland en landbouwgrond. Hiervoor werden twee paarden, drie koeien, twee varzen, enkele varkens en twee tractoren aangekocht. Later zijn er nog konvooien vertrokken: zo vertrok op 15 juni een derde konvooi met meisjes voor Fontenay-aux-Roses en Versailles en jongens voor Grignon-Orly. En nog moesten Empain en Brunet verder op zoek naar nieuwe locaties, want de wachtlijsten groeiden steeds maar aan. Op het tweede konvooi zaten twee broertjes uit Ieper: Leopold Breyne, 11 jaar oud en Gerard Breyne, 8 jaar. Dat jongere broertje zou jaren later mijn vader worden.

SLAGER

Het gezin van de Ieperse slager Jules Breyne (°1870) en Celina Vanhaverbeke (°1876) was bij het begin van de oorlog al een groot gezelschap. De oudste, Arthur, zou midden 1916, 19 jaar oud, opgeroepen worden als dienstplichtige, opgeleid worden in het befaamde Camp d'Auvours en vanaf 1917 aan het IJzerfront te vinden zijn. Volgden in de rij: Maria (°1902), Leopold (°1904), Alice (°1906), Gerard (°1907), Joseph (°1908), Antoon (°1910) en Godelieve (°1911). Op de vlucht in Frankrijk zou nog een dochtertje het grote gezin vervoegen: Odile (°1917). Tweemaal werd er een Alphonse geboren: de eerste was geboren in augustus 1912 en stierf in april 1913. In oktober 1914 zag de tweede Alphonse het levenslicht maar hij stierf na 7 maanden op de vlucht. Want wanneer het leven in Ieper gevaarlijk werd zochten Jules en Celina een vluchttoord waar ze met hun 'bende kinderen' terecht konden. Misschien zou dat kunnen in Stavele, waar het ouderlijk hof van de familie Boussery lag. De Boussery's waren nog verre familie. Hiervoor werd in het najaar 1914 de oudste zoon Arthur met grootvader Vanhaverbeke naar Stavele uitgestuurd om te vragen of ze daar opvang zouden kunnen vinden. Het kon, en de huisraad werd op de stootkar geladen voor een avontuurlijke vlucht noordwaarts. Het moet oktober-november 1914 zijn geweest. Het was een hele volksverhuizing met negen kinderen, het oudste 17, het jongste een zuigeling van een paar weken. Wanneer de 'tjooldersbende' in Woesten arriveerde kon ze niet meer verder richting Stavele: de Eerste Slag van Ieper was volop bezig en de bombardementen waren te dichtbij. Na nogal wat omzwervingen geraakten ze via Poperinge in Watou, op de hoeve van de familie Leurs. De familieoverlevering vertelt dat moeder Celine aan Alphonske zijn melkje moest geven wanneer zij op de markt van Poperinge passeerden. Omdat er niks beters opzat moest ze het opwarmen aan

de carbuurlamp van een militair voertuig. Jules met zijn grote kroost werd bij de familie Leurs gastvrij ontvangen al waren ze volslagen onbekend voor mekaar. Daar konden ze blijven zolang ze wilden. Het was in Watou dat Leopold en Gerard – en ook de zusjes Maria en Alice – werden opgehaald met bestemming De Panne en nadien station Adinkerke. Ze waren nu ‘Enfants de l’Yser’ en zouden voor jaren van hun ouders en familie gescheiden zijn. We kunnen ons amper voorstellen wat er in de hoofden van die kinderen moet gespeeld hebben wanneer zij van vader, moeder, broers en zusjes afscheid moesten nemen. Maria en Alice raakten uiteindelijk in Ballainvilliers, Leopold en Gerard in Chevilly.

NAAR FRANKRIJK

Maar die oorlog duurde langer dan verwacht en Jules had in Watou geen vast werk, en dus ook geen inkomen om zijn groot gezin te onderhouden. De zwerftocht hervatte dan maar noodgedwongen, nu richting Frankrijk. Er zijn weinig gegevens bekend van deze exodus. Zuigeling Alphonse was er niet meer bij: hij stierf, 6 maanden oud. In Bihorel, een buurgemeente van Rouen, vonden Jules en Celine in augustus 1915 een geschikt huis voor henzelf en de kleinste kinderen. Aanvankelijk waren ‘les petits Belges’ met open armen ontvangen en in Rouen kon Jules beginnen werken bij ‘l’Octroi’. In die tijd werden er inderdaad nog octrooiën geheven bij binnenkomst van de stad Rouen – nog een middeleeuws overblijfsel, dat daar was blijven bestaan – op een aantal gebruiksgoederen zoals oliën, hout, kolen, zeep, wild (een fazant: 90 centimes, een hertje 13,20 francs) en ook vlees. Een ervaren slager konden ze daar blijkbaar goed gebruiken en Jules heeft er heel de oorlog gewerkt, al was de sympathie en de gastvrijheid voor de Belgen langzamerhand niet meer zo groot als in het begin. ‘Die vreemden nemen hier wel ons werk af’, zeiden sommigen. Waar hebben we dat nog gehoord? In Chevilly was het leven vrij hard voor de kinderen. ‘s Morgens was er les en ‘s namiddags labeur op het veld. Gezien alle paarden daar op opgeëist waren om in het leger te worden ingezet en het land toch moest bewerkt worden werden de kinderen ingezet om de ploeg te trekken. Een niet te onderschatten opdracht, vooral met primitieve klompen aan de voeten. Vader heeft er voor de rest van zijn dagen vervormde voeten aan overgehouden. Het eten bestond voornamelijk uit bonen, rijst en een soort maïstaart. Ondertussen kregen ze les van Vlaamse onderwijzers. Vooral Hubert Descamps, een 32-jarige Voormezelenaar, viel er in de smaak bij de leerlingen. De jongens werden er doordrongen van patriottische en religieuze waarden en nogal wat initiatieven werden opgezet door de Belgische autoriteiten en privé-organisaties om de eenzaamheid en de verwijdering van de familie draaglijk te maken. Toch moet het voor die kinderen geen pretje zijn geweest.

SEMINARIE

In de loop van de jaren in Chevilly deed er zich bij de kinderen Breyne een ‘changement de décor’ voor: Joseph, die één jaar jonger was dan Gerard, kwam zich bij de broers voegen in 1916 en de oudste, Leopold, verhuisde in 1917 naar het seminarie van de Paters van de Heilige Geest in Cellule, een dorp ten noorden van Riom in de Puy-de-Dôme, om voor pater te studeren. Later zou hij wel priester worden, maar niet bij die paters. Nu was Gerard de oudste Breyne in Chevilly met de bijzondere zorg voor zijn broertje Joseph. Maar daar was gelukkig die goede meester Descamps om een oogje in het zeil te houden. In het familiearchief zit een briefje dat de meester schreef naar Leopold in Cellule op 28 september 1917: *“Sedert ge vertrokken zijt, Pol, heb ik nu dikwijls het bezoek van uw broertjes Joseph en Gérard. Ze lachen mij toe als wilden ze in mij hun nieuwen steun vinden. Binst de eerste dagen waren ze wat droefgeestig, maar nu zijn ze weer volop aan den gang. Een woordje van uw hand doet ze in vreugde leven (...)”*

Gerard Breyne

Joseph Breyne

Leopold Breyne

De kinderen kregen weinig of geen bezoek. De eerste keer dat vader Jules de jongens in Chevilly bezocht is dat op 23 september 1917, en samen gingen ze ook naar hun zussen Maria en Alice in Ballainvilliers. Als geschenk had Jules enkele potten confituur mee. En op 19 maart 1918 deed Gerard zijn plechtige communie in Chevilly.

De drie broers Joseph, Leopold en Gerard samen in Chevilly

Maar ondertussen was het gevaarlijk geworden in Parijs en omgeving. De stad werd vanaf 23 maart 1918 gebombardeerd en vanaf 27 maart beschoten door langeafstandsbommen. Chevilly was niet meer veilig voor al die kinderen en er moest uitgekeken worden naar nieuwe opvangplaatsen in zuidelijker departementen (Morbihan, Ardèche, Landes, Basses-Alpes, Vaucluse, Côte-d'Or, Rhône ...).

DE SPAANSE GRIEP

In verschillende konvooien werden de meisjes, met de begeleidende kloosterzusters, verhuisd naar het Couvent des Jacobins (Dominicanerklooster) van Saint-Séver in de Landes, een eerste groep op 7 juni 1918 en een tweede groep op 12 juni. Het is niet zeker of Alice en Maria mee zijn vertrokken naar Saint-Séver want op 2 september werd door Alice een kaartje verstuurd naar Leopold vanuit Bihorel.

Gerard en Joseph belandden in een leegstaand internaat in Les Mées (Basses-Alpes). Op 22 juni 1918 kwam daar een treinkonvooi aan met 210 bedden, 1.500 paar lakens, dekens en ander nodig materiaal. Een timmerman en enkele leerlingen houtbewerking waren er ook bij om de nodige herstellingen te verrichten. En in de groep van 100 jongens die daarna arriveerde waren de twee broertjes Breyne. In totaal moesten 14 schoolkolonies een nieuwe stek vinden en op 12 juli 1918 was de hele operatie afgerond.

Vanaf het vertrek uit België in 1915 tot de verhuizing van midden 1918 hadden er zich in Chevilly geen noemenswaardige gezondheidsproblemen voorgedaan. Slechts twee jongens zijn in de hele periode gestorven. Maar in Les Mées was het op gezondheidsvlak andere koek. Begin september 1918 werd bij 38 leerlingen paratyfus vastgesteld. De leerlingen en het personeel werden ingeënt en de nodige ontsmettingsproducten werden door de Belgische regering opgestuurd. Maar daarmee waren de problemen niet van de baan. Want de Spaanse griep was op komst. Men ging ervan uit dat de komst

van Amerikaanse militairen, die in mei 1918 in de oorlog betrokken raakten, de oorzaak was van de besmetting. Deze pandemie heeft miljoenen dodelijke slachtoffers gemaakt. Maar niet alleen militairen vielen ten prooi aan de pandemie. Uit rapporten van onder anderen dokter Henri Brutsaert uit leper blijkt dat het virus op 20 september 1918 erg ruim verspreid was, ook in de schoolkolonies. De verantwoordelijken kregen als instructies: kloek voedsel geven, veel wandelen, geen contacten met buitenstaanders (nu zou men zeggen: 'In uw bubbel blijven'), slechts heel beperkt bezoek van ouders en alleszins nooit langer dan één dag ('social distancing' wordt dat vandaag genoemd). Maar in Les Mées was men zeker al vanaf augustus met het virus geconfronteerd. Hoeveel besmette gevallen men heeft geteld weten we niet. Wat we wél weten: de twee broertjes Breyne waren erbij. Gerard was er zo erg aan toe dat

De 'Octroi' van Rouen, waar Jules werk vond

hij op een bepaald moment voor dood werd verklaard en in het dodenhuisje werd opgebaard tussen vier kaarsen. Je kunt je de verrassing van de ziekenzusters voorstellen toen hij plots zijn ogen opende en weer bij bewustzijn kwam. De genezing moet nadien tamelijk vlug gebeurd zijn want op 8 oktober 1918 schreef Gerard een briefje naar 'thuis' (in Bihorel), dat mijn broer Pierre onlangs heeft gevonden in de papieren die mijn vader heeft nagelaten. De tekst hebben we onaangetoetst gelaten met alle taalkundige onvolkomenheden van een knaapje van 11 jaar. De kinderen waren dan al wel genezen maar zij zaten nog in quarantaine, al hoopten ze dat dit niet lang meer zou duren:

Les Mées, den 8-10-18

Bemide Ouders,

Wij haasten ons om op Uw schoon briefje die ons zoo aangenaam was te antwoorden.

Bemide ouders, 't is dit maal dat wij U schrijven mogen dat onze gezondheid opperbest is, wij hebben zes weken in ons bed gelegen, en nu staan wij reeds alle twee met onze broek aan. 's Morgens om 9 ure mogen wij opstaan en wandelen in den hof, maar nog bij de andere leerlingen niet, misschien dat wij welhaast erbij zullen mogen lopen.

Bemide Ouders, voor het ogenblik is er geen klas meer, want Gij weet wij hadden in het begin de banken van de fransche school, omdat het verlof was voor de jongens, maar nu dat de klas erbegonnen is hebben zij moeten de banken terughebben. En nu voor het oogenblik is er geen klas voor ons, want hier zijn ze nu bezig met banken maken, en bij een week misschien zal de klas beginnen. 't Is dat, dat wij zullen trachten om bij de andere leerlingen te zijn.

Bemide Ouders, wij zijn zeer tevreden dat wij allicht zullen het pakje hebben van een meisje die naar de kolonie komt, 't is beter dan van op te zenden.

Bemide Ouders, meer nieuws kunnen wij U voor dit oogenblik niet mededelen. En wij vragen eerbiedig den zegen van ver.

Uwe toegenegen zonen,

Gérard en Joseph.

Hier zijn vier zantjes voor elk een, maar Maria mag niet jaloersch zijn van Alice, 't is omdat zij de laatste maal het schoonste had een handje aan Maria, Alice, Antoine en Godelieve.

Eén van de zusters die voor de kinderen moesten zorgen, zuster Ursule, voegde nog een naschrift bij het briefje. Er was slecht nieuws te melden: de pandemie had niet alleen in Les Mées, maar ook in Chevilly zwaar toegeslagen en die trouwe, zorgzame meester Descamps was ernstig ziek, en zou trouwens aan de Spaanse griep sterven, amper 35 jaar oud.

Goede Vrienden

Gérard is dezen namiddag bij al de andere jongens mogen gaan. Joseph zal na eenige dagen ook al zijne makkertjes mogen vervoegen.

De klassen herbeginnen morgen; maar Gérard zal nog eenige dagen moeten wachten van te gaan tot dat hij zijne kloekte weer heeft.

De colonie van Chevilly is nu ook beproefd. Zr Gabrielle is erg ziek en

Mr Descamps ligt op sterven en eenige kinders zijn ziek. Een gebed voor hen a.u.b.

Gansch genege

Zuster Ursule

Bemide Ouders,
Wij haasten ons om op Uw schoon briefje die ons zoo aangenaam was te antwoorden.
Bemide Ouders, 't is dit maal dat wij U schrijven mogen dat onze gezondheid opperbest is, wij hebben zes weken in ons bed gelegen, en nu staan wij reeds alle twee met onze broek aan. 's Morgens om 9 ure mogen wij opstaan en wandelen in den hof, maar nog

De slagers van de Octroi. Jules staat 2de van links.

In september 1919 voor het eerst allemaal samen in Bihorel: vlnr. 1ste rij (in het wit): Godelieve en Odile. 2de rij: Alice, moeder Celina, vader Jules, Antoon, Gerard, Joseph. 3de rij: Maria, Arthur, Leopold.

DE TERUGKEER

Tegen Kerstmis 1918 lieten Gerard en Joseph aan hun ouders weten dat ze de week nadien zouden terugkeren uit Les Mées naar Chevilly, en effectief: hun nieuwjaarsbrief met de beste wensen voor 1919 vermeldt 'Chevilly'. Maar daar is de eindfase ingetreden: stapsgewijs vertrokken de kinderen naar huis, de meesten rechtstreeks naar België. En op 17 januari 1919 haalt ook vader Jules zijn kinderen op om ze mee te nemen naar zijn thuis in Bihorel. Daar wordt Gerard voor het schooljaar 1919-1920 ingeschreven in het Institut Saint-Victrice om er op 30 juni 1920 zijn *Certificat d'Etudes Primaires* te halen. Pa was een goed student en wanneer zijn ouders hem wilden thuis houden om te helpen in de slagerij vond de directeur van Saint-Victrice dat 'une

honte'. Als pa over die school praatte sprak hij nogal dikwijls over een piano, die daar in de gang bij de voordeur stond. In 1981 – enkele maanden vóór zijn dood – ben ik met mijn vader en moeder voor de eerste keer teruggeweest naar Bihorel, om het huis en de school van vroeger terug te zien. Het huis was helemaal van uitzicht gewijzigd maar in de school stond die piano er nog, exact op dezelfde plaats!

In september 1919 was het hele gezin voor het eerst weer helemaal samen, in het huis in Bihorel en deze blijde gebeurtenis werd op de gevoelige plaat vastgelegd. De kinderen voelden zich thuis nogal onwennig, na al die jaren van verspreiding en vervreemding. Er was zoveel gebeurd in die kinderlevens. Zo doet het familieverhaal de ronde dat Gerard op een bepaald moment Joseph berispte met de woorden: "Hou een beetje je manieren. Je bent hier niet thuis!". In 1921 beleefde de familie de laatste etappe van de exodus: ze verhuisde naar Saint-Etienne-du-Rouvray aan de andere kant van Rouen, om er een beenhouwerij uit te baten.

Daar heeft Arthur een buurmeisje leren kennen, met wie hij huwde, zodat hij daar is gebleven en de beenhouwerij heeft verdergezet. En eind 1923

waren de vluchtelingen terug in Ieper en konden de heropbouw en heropleving beginnen. In vervanging van Arthur werd Gerard, die zo graag gestudeerd had, in de slagerij de medewerker en later de opvolger van zijn vader. Vooral het feit dat hij door de oorlog geen kans heeft gehad om te studeren was een frustratie voor de rest van zijn leven. Hij trouwde in 1943 met een meisje uit Harelbeke, Marie-Louise Christiaens, en ze kregen vier zonen. Eén van hen ben ik. □

Jan Breyne

Dit artikel verscheen eerder in het nummer 73 van VIFF-Magazine, het tijdschrift van de Vrienden van het In Flanders Field Museum. Het wordt gepubliceerd met akkoord van auteur Jan Breyne en VIFF.

Word Vriend van het In Flanders Fields Museum!

en geniet van:

- gratis toegang tot de permanente en tijdelijke tentoonstellingen.
- elektronische nieuwsbrief en jaarboek IFFM.
- driemaandelijks nieuwsbrief Flash van de VIFF.
- 10% korting op alle aankopen in de museumshop.
- uitnodigingen voor alle activiteiten van IFFM en VIFF zoals een jaarlijkse nocturne, remembrances, daguitstappen en slagveldreizen, vernisages, lezingen en boekvoorstellingen, conferenties en colloquia, concerten en uitnodigingen voor alle activiteiten van de Stedelijke Musea van Ieper.

Voor een jaarlijks lidmaatschap schrijf je 35 €, (waarvan 5,00 € voor het Koen Koch Fonds, over op onderstaande bankrekening. Het jaarlijks lidmaatschap is geldig voor alle gezinsleden die op hetzelfde adres wonen.

Bankrekening IBAN BE98 0682 3313 6493

BIC GKCCBEBB

Website <http://www.vriendeniff.be/nl>

ZO WERD DE PANDEMIE TOEN BESTREDEN

Ik weet niet of virologen en epidemiologen toen de pen vasthielden om preventiemaatregelen uit te vaardigen, maar misschien kunnen we leren uit hetgeen door de Geneeskundige Commissie van Brugge 101 jaar geleden werd geordonneerd om de uitbreiding van de Spaanse griep tegen te gaan. Van 'social distancing' of mondkmaskers was nog geen sprake:

Geen ongesteldheid, hoe klein ook veronachtzamen; in afwachting der aankomst van de bijgeroepen geneesheer zich te bed leggen;

De zieken, en voornamelijk deze aangedaan van longverwikkelingen in eene bijzondere kamer afzonderen;

Zich onthouden van longzieken en personen welke bijna genezen zijn (herstellenden) bezoeken;

Zich zoo goed mogelijk voeden;

Zich beschutten tegen koude, bijzonder aan hals en voeten;

De woonplaatsen en bovenal de slaapkamers in de grootste reinheid houden: deze kamers verluchten en vrijhouden van vochtigheid;

Zorgvuldig waken op de reinheid zijns lichaams en zijner kleederen;

Dagelijks verscheidene malen gorgelen en gebicarboneerd water;

Meermaals daags waterdampen met "menthol" of "Gomenol" inademen;

Alle vergaderingen of samenscholingen vermijden;

Na de genezing de ziekenkamers reinigen en ze doen ontsmetten in geval dat de ziekte vergezeld was door longen ontsteking of andere verwikkelingen;

Alle scholen der stad, van de hoogste tot de laagste, voor een onbepaalde tijd doen schorsen.

22.11.19
Geneeskundige Commissie van Brugge.

VOORZORGSMAATREGELEN

aanbevolen om de verspreiding der aanstekelijke **GRIEP**, genaamd « **SPAANSCH GRIEP** » onder de bevolking te beletten.

1. Geene ongesteldheid, hoe klein ook veronachtzamen; in afwachting der aankomst van den bijgeroepen geneesheer zich te bed leggen;
2. De zieken en voornamelijk deze aangedaan van longverwikkelingen in eene **bijzondere** kamer afzonderen;
3. Zich onthouden van longzieken en personen welke bijna genezen zijn (herstellenden) te bezoeken;
4. Zich zoo goed mogelijk voeden;
5. Zich beschutten tegen koude, bijzonder aan **hals en voeten**;
6. De woonplaatsen en bovenal de slaapkamers in de grootste reinheid houden: deze kamers verluchten en vrijhouden van vochtigheid;
7. Zorgvuldig waken op de reinheid zijns lichaams en zijner kleederen;
8. Dagelijks verscheidene malen **gorgelen** met **gebicarbonteerd water**;
9. Meermaals daags **waterdampen** met « **menthol** » of « **Gomenol** » inademen;
10. Alle vergaderingen en samenscholingen vermijden;
11. Na de genezing de ziekenkamers reinigen en ze doen ontsmetten in geval dat de ziekte vergezeld was door longen ontsteking of andere verwikkelingen;
12. **Alle scholen** der stad, van de hoogste tot de laagste, voor een onbepaalde tijd doen **schorsen**.

Brugge, den 4 November 1918.
De Secretaris,
Ed. Gillemans.

De Schepenen-Voorzitter,
L. DE SCHEPPER.

Brugge, drukkerij G. BARBIAUX-DE GHESELE, Waalsestraat, 32.

Na 101 jaar klinken bepaalde verordeningen weer actueel. L'histoire se répète...

Jan Breyne

Over auteur Jan Breyne

Jan Breyne werd geboren in Ieper op 3 januari 1950. Hij is de broer van Paul Breyne, voormalig gouverneur van de provincie West-Vlaanderen; Pierre Breyne, voormalig vicaris-generaal bij bisdom Brugge en Toon Breyne, ingenieur-architect te Ieper.

Hij behaalde het diploma van licentiaat in de sociologie aan de Katholieke Universiteit in Leuven en ging daarna aan de slag bij het stadsbestuur van Ieper, waar hij achtereenvolgens diensthoofd Toerisme, afdelingschef burgerzaken en informatie, stadsontvanger en ten slotte stadssecretaris werd.

Na zijn pensionering in 2010 werd hij aangesteld als federaal coördinator van de WOI-herdenkingen, tot zijn broer Paul in 2012 deze taak als federaal commissaris-generaal overnam, waarna hij zich met succes kandidaat stelde bij de gemeenteraadsverkiezingen.

Hij heeft zich altijd actief ingezet voor 'Ieper Vredesstad', waar hij een prominente rol speelde bij de oprichting van de stedelijke Vredesdienst en op vandaag ondervoorzitter is van de Vrienden van het In Flanders Field Museum en hoofdredacteur van 'VIFF-magazine'

Nieuw te Zedelgem

Berkenhagenstraat 50

050 35 92 55

bruneelcaroline@hotmail.be

Ook op Facebook

Merken: Drops - Phildar - Manos Del Uruqay - Malabrigo – Rowan

Exclusief verdeler van Slow Light Kaarsen

55 – 110 uren sfeervol en geurig genot

Openingsuren

Ma, di en do: 10u tot 16u

Woe: 14u tot 18u

Vrij: 10u tot 18 u

Zat: 9u30 tot 14u

Praktijk voor podologie

Gespecialiseerd in onderzoek en correctie van gang- en statiekproblemen. Geen nagel- en huidzorg.

Alles wordt steeds op maat en eigenhandig vervaardigd.

Consultaties enkel op afspraak

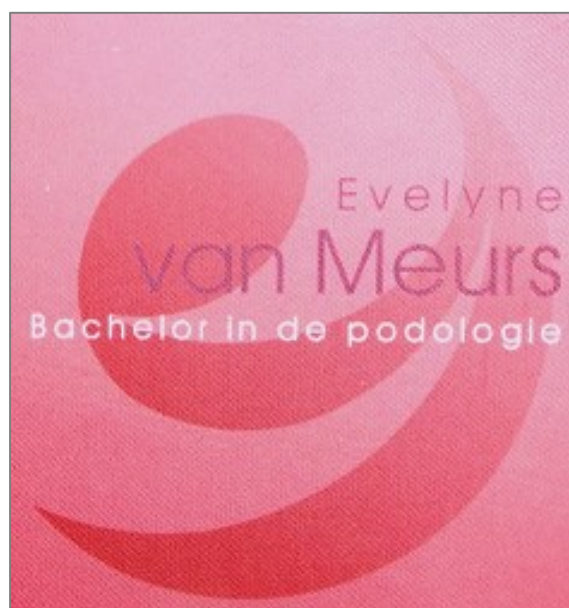
Evelyne van Meurs

Leo van Gheluwestraat 2

8000 Brugge

0498 | 85 93 33

evelyne@evelynenvanmeurs.be

Mars en Mercurius Europa

Na het interview met Alexander De Wulf, dat kan nagelezen worden in de editie juni 2020 van M&M Contact, hielden Gaston Reinig en Eddie Van Raemdonck, respectievelijk voorzitter en vice-voorzitter van M&M Europa een soortgelijk interview met brigadegeneraal bd Dany Van de Ven, met als doel te omschrijven hoe de doelstellingen van Mars & Mercurius Europa beter kunnen ontwikkeld worden. In beide interviews kwamen twee volbloed Mars en Mercurianen aan bod, die beiden succesvol een militaire carrière met een loopbaan in de industrie wisten te verenigen.

Een volbloed Mars en Mercuriaan

Dany Van de Ven trad toe tot de Koninklijke Militaire Academie in Brussel als lid van de 125ste Polytechnische Promotie en voltooide in 1975 zijn studies met een diploma burgerlijk ingenieur in luchtvaartconstructies. Na meerdere functies, vooral binnen de Belgische luchtmacht, ging hij in 2007 met pensioen en ging hij aan de slag bij de multisectoriële federatie van technologie-sectoren in België (Agoria) als directeur

lucht- en ruimtevaart, veiligheid en defensie. Tegelijkertijd werd hij directeur bij Belgian Security & Defence Industry (BSDI), Belgospace en Bruspace. Op 1 juli 2014 richtte hij zijn eigen consultancybureau BRIDAN op, dat zich bezighoudt met luchtvaart, ruimtevaart, veiligheid en defensie.

In 2007 hield hij een lezing over de Belgische Luchtmacht in de Koninklijke Kring Mars & Mercurius van België. Hij werd lid van Mars & Mercurius Club Brabant, waarvan hij momenteel het voorzitterschap bekleedt.

De Mars & Mercurius dualiteit als troef

Met betrekking tot de dualiteit van Mars en Mercurius gelooft Dany – net als Alexander – sterk dat deze dualiteit niet exclusief maar complementair is en dat de resultaten van deze samenwerking de gemeenschap dienen. Jarenlange dienst in de Verenigde Staten bezorgde hem de smaak voor het internationale domein en overtuigde hem van het belang van de Mars en Mercurius samenwerking op dit vlak.

Dany is er tevens groot voorstander van dat Mercurianen “van een bepaald niveau” zouden toetreden tot de rangen van Mars & Mercurius. De Marsianen hebben immers door een gebrek aan tijd en onbeschikbaarheid de neiging om pas op het moment van hun opruiming de gelederen van Mars & Mercurius te vervoegen. Ook neemt het aantal reservisten af. Het is daarom noodzakelijk om te mikken op andere rangen dan die van de reservisten, namelijk die van

de Mercurianen: universitair van specifieke industriële segmenten die van belang zijn voor de Marsianen, namelijk lucht- en ruimtevaart, ICT, beveiligingstechnologieën en defensie, cyberdefensie, CBRN...

De toekomst van Mars & Mercurius Europa

Hoe kan Mars & Mercurius Europa beter worden ontwikkeld en reageren op de interactie tussen haar leden?

Om dit te doen, komt het erop aan Mars & Mercurius grotere bekendheid te verschaffen door deel te nemen aan tentoonstellingen van het type EuroSatory, Bourget en DSEI, door contacten te leggen met militaire staven en militaire academies om Mars & Mercurius voor te stellen aan de verschillende studiecycli van 1ste tot 4de cyclus en door contact op te nemen met de Association of Former SERA, European Session of Armaments Managers (ASERA).

Hoe kan Mars & Mercurius Europa een toegevoegde waarde bieden?

Door bepaalde onderwerpen te ontwikkelen, bijvoorbeeld op het gebied van human resources, om ideeën te geven aan defensiechefs. Door de EU ondersteuning te bieden bij specifieke defensiekwesties en zo bij te dragen aan de Europeanisering van de defensie. Door meer op Europees niveau te werken, door mee de nationale kringen in te schakelen voor het 'veldwerk'

Ik houd eraan Dany van harte te danken voor zijn beschikbaarheid voor dit meer dan verrijkend onderhoud, waarvan de voornaamste besluiten veel van mijn persoonlijke ideeën bevestigen, in het bijzonder dat Mars & Mercurius absoluut moet putten uit de rangen van de Mercurianen om te overleven. □

Gaston Reinig,
Eregeneraal
Algemeen Voorzitter Mars & Mercurius Europa

Vertaling: Philippe Gielen, Algemeen Secretaris M&M Europa

Het leven in onze club

Zij die ons verlieten

Na een noodlottige val overleed **Kenneth 'Ken' Robson** op 20 juli 2020 in het AZ Sint-Jan. Hij werd geboren op 15 juni 1932 te Derby (UK) en werd in 2007 lid van onze club na zijn huwelijk met Jenny Steenkiste. Beiden waren trouw aanwezig op onze activiteiten en waren graag gezien door allen.

Na zijn middelbare school in Uttroter behaalde Kenneth in 1955 het diploma van werktuigkundig ingenieur en daarna het diploma van *nucleaire engineering* aan de universiteit van Salford Manchester. Hij nam dienst als officier bij de Royal Air Force, maar werd overgeplaatst naar de Royal Navy om in 1956 – 1959 mee te werken aan het *nuclear submarine programm*. Hij verliet de marine in 1960 als luitenant en ging aan de slag bij Rolls Royce and Associates om mee te werken aan de bouw van de HMS Valliant, de tweede Britse kernduikboot.

We betuigen zijn echtgenote Jenny en de getroffen familie onze gevoelens van medeleven.

Onze tachtigjarigen

Op 26 november viert **Robert Van Camp** zijn tachtigste verjaardag.

En op 27 december mag **André de Pape** op zijn beurt tachtig kaarsjes uitblazen.

We feliciteren beide leden graag met deze bijzondere verjaardag.

Luc en Leonora danken jullie

In ons vorig nummer stelden we het initiatief van **Luc en Leonora** voor om, met de verkoop van zelfgemaakte Filipijnse loempia's, fondsen in te zamelen voor voedselhulp aan door de coronapandemie getroffen Filipijnse families. Per verkocht pakje loempia's kon een voedselpakket ter waarde van 20 Euro, bestaande uit rijst, sardienen in blik en noedels geschonken worden, dat een gezin van 4 personen toelaat een week te overleven. Een meer dan betekenisvolle steun aan mensen die niet zoals wij kunnen terugvallen op een systeem van sociale zekerheid.

Met de opbrengst van de actie werden 157 voedselpakketten samengesteld door vrijwilligers en op 27 juli, uitgerekend de verjaardag van Leonora, door hen verdeeld aan de meest behoeftigen.

Maar daar bleef het niet bij. Dankzij meerdere giften was nog geld beschikbaar om in augustus in 3 weken aan meer dan 500 kinderen een maaltijd met *poridge* – (rijst gemengd met kip en groenten) te verdelen.

Luc en Leonora voelden dankbaarheid bij deze mensen en waren fier en ontroerd te zien hoe hun bescheiden initiatief mensen gelukkig maakte.

**BOUW EN COÖRDINATIE
DECEUNINCK SANDRINO**

BCDS bvba | Herstvelde-West 11, 8200 Sint-Andries
050/33.88.70 | 0473/58.98.64 | info@bcds.be | www.bcds.be

Professionele hulp aan particulieren
(regio Brugge) bij :

renovaties, keuze materialen,
premie-aanvragen, prijsaanvragen en
onderhandelingen met aannemers,
bemiddeling bij bouwgeschillen
tussen bouwheer-aannemer-
architect, advies vóór aankoop pand
(raming te verwachten kost bij
renovatie, gebreken controleren, ...)
coördinatie renovaties,
zolderinrichtingen, ...

0473/58.98.64 – info@bcds.be

IN EEN WERELD IN VERANDERING,
**HEEFT U VEEL PLANNEN
IN GEDACHTEN....**

WIJ HELPEN U OM ZE TE REALISEREN.

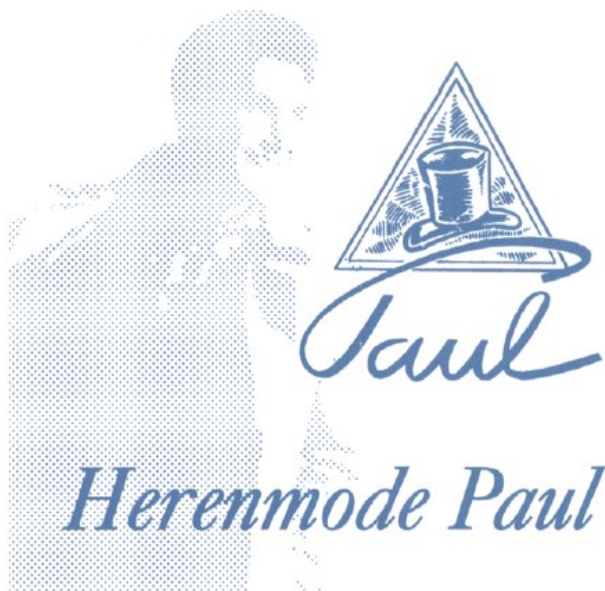

**BNP PARIBAS
FORTIS**

De bank voor een wereld in verandering

BNP Paribas Fortis kantoor Brugge-Sint-Andries | Gistelse Steenweg 538 - 8200 Sint-Andries
+32 50 40 45 80 - brugge-sint-andries@bnpparibasfortis.com

V.U.: Izzy Van Aelst, BNP Paribas Fortis NV, Warandeberg 3, B-1000 Brussel, BTW BE 0403.199.702, RPR Brussel.

Alfons Pieterslaan 71
8400 Oostende
Tel. & Fax 059/70 48 54

BTW BE 0889.232.652

www.herenmodepaul.be

info@herenmodepaul.be

CERRUTI 1881

LOUIS FERAUD

BUGATTI

Mc GREGOR

BRAX

FERRE

BURLINGTON

SCHIESSER

JEAN-PAUL GAULTIER

UURWERKEN

CERRUTI UURWERKEN

LEDUB

HENRY COTTON'S

**Directe korting 10 %
voor leden Mars & Mercurius**